

Z obsahu:

- Ciele súčasnej štrukturálnej politiky EÚ
- Podpora vidieka v období 2007 – 2013

Vidiecka organizácia
pre komunitné aktivity

**VIDIECKY
PARLAMENT
NA
SLOVENSKU**

- Vidiecka žena – líderka roka 2005
- Predsedníctvo VIPA v Bruseli

Poznám taký príbeh,

ktorý je vlastne vedecky overeným pokusom. Skupina opíc žijúca na ostrove kdesi v oceáne si začala pred jedením umývať sladké zemiaky. Postupne ju napodobňovali ďalšie. V istom momente sa vývoj zastavil, žiadne ďalšie opice sa nepridali. Až do dňa, keď prišla jedna jediná opica a svoj zemiak si pred jedlom umyla. V tom momente sa pridali všetky ostatné a aj na ďalších ostrovoch. Tento príbeh si opakujem vždy, keď mám pocit márnosti, pomalosti vývoja, keď počujem okolo seba znechutených ľudí, ako sa veci nedajú, ako za všetko môže vláda alebo EÚ. Svet sa mení postupnosťou malých krokov oveľa častejšie ako revolúciami. Preto sme sa vo VIPA rozhodli, že pridáme svoju trošku a zorganizujeme celoslovenskú verejnú diskusiu k novej vidieckej politike SR, aby sme zozbierali od vás – žijúcich a pracujúcich na vidieku to, čo treba odkázať vláde a EÚ. Kto vie, možno sa pohne koleso dejín.

Dovidenia na jeseň na verejných stretnutiach!

Michaela Galvánková

Realizáciu projektu Verejná diskusia k novej vidieckej politike Slovenskej republiky a vydanie tohto čísla časopisu finančne podporila Nadácia otvorenej spoločnosti NOS-OSF Bratislava.

Vydanie tohto čísla časopisu finančne podporilo Ministerstvo pôdohospodárstva SR v rámci projektu Verejná diskusia k novej vidieckej politike – Chránime a rozvíjame dedičstvo vidieka.

• Poznáť taký príbeh...	1
• Editorial	2
• Ciele súčasnej štrukturálnej politiky EÚ	3
• Podpora rozvoja vidieka v súčasnom programovacom období	4
• Nový prístup k Európskym politikám v programovaní v období 2007 – 2013	6
• Podpora rozvoja vidieka v období 2007 – 2013	8
• Program LEADER v rokoch 2007 – 2013	13
• Časový harmonogram MP SR v oblasti implementácie vidieckej politiky v SR na roky 2007 – 2013	14
• Budovanie kapacít rozvoja vidieka v rámci Technickej pomoci programu SAPARD	16
• Leader – konečne viem, čo to je...	17
• Národné stretnutie vidieckych líderiek	23
• Hodíme na ňu sieť	24
• Vidiecka žena – líderka roka 2005	25
• Záujem o mikropôžičky a vzdelávacie granty OZ VOKA rastie	27
• Postrehy kariérnej poradkyne	28
• Mládež zo slovenského vidieka v Poľsku	29
• Stručne z VIPA	32
• Rozšírenie siete komunikačných centier VIPA	35
• Zasadnutie predsedníctva VIPA	36
• Predstavujeme nových členov predsedníctva	38
• Sviatky vidieka – Dni vidieckych komunít v Čerenčanoch	39
• Dnes o expertoch	41
• Predsedníctvo VIPA v Bruseli	42
• Program výjazdového zasadnutia Predsedníctva VIPA v Bruseli + fotopríloha	43
• Tečúce vedro, zavlažovanie púšte...	46
• Ipeľské kultúrne a turistické združenie	48
• O ľuďoch s ľuďmi	50
• Značka Natura 2000 Poľana	52
• Ekosúťaž	53
• Pomôžme si navzájom!	54
• Vyhodnotenie výtvarnej súťaže pre deti	55
• Vysvetľovníček	58
• Verejná diskusia k novej politike rozvoja vidieka	59
• Bodka za číslom	59

Vážení priatelia, podpora rozvoja vidieka je jednou z najdôležitejších politík Európskej únie. Európania si uvedomujú, čo pre nich vidiek, jeho tradície a kultúra znamená a vedome sa rozhodli chrániť ho.

V čísle uverejňujeme otázky na zamyslenie pre všetkých, ktorí chcú ovplyvniť politiku rozvoja vidieka. Otvárame tak verejnú diskusiu, ktorá bude pokračovať na ďalších miestach – informácie hľadajte v časopise i na www.vipa.sk. **Vyjadrite sa – napíšte nám Vaše názory!** Trom vyžrebovaným pošleme pekný suvenír s logom VIPA. V súčasnosti sa opäť vidiecka politika stala diskusnou témou dňa. Dôvodom je príprava na nové programovacie obdobie na roky 2007 – 2013. EÚ ako aj národné vlády členských krajín proklamujú potrebu účasti širokej verejnosti na diskusii o jej budúcej podobe. Aj my chceme prispieť k tejto diskusii. Úvodné materiály aktuálneho čísla nášho časopisu majú preto pomôcť všetkým tým, ktorí sa o uvedenú problematiku zaujímajú, poskytnúť im základnú orientáciu v súčasnej a plánovanej podobe vidieckej politiky v EÚ a zároveň im umožniť plnohodnotnú účasť na jej formovaní aktívnou formuláciou názorov v rámci verejnej diskusie organizovanej Vidieckym parlamentom. Okrem toho prinášame informácie z kuchýň oboch našich organizácií – VIPA aj VOKA, príklady aktivít vidieckeho rozvoja a vyhodnotenie výtvarnej súťaže pre deti, ktorú sme vyhlásili v predchádzajúcom čísle. (red)

Vydavateľ: OZ VIPA a OZ VOKA. **Náklad:** 1 500 ks. **Uzavierka nasledujúceho čísla:** 30. september 2005. **Redakcia:** Magdaléna Bernátová, Michaela Heretová, Ivan Rončák. **Grafika a sadzba:** Svetozár Šomšák. **Tlač:** Ústav pre výchovu a vzdelávanie pracovníkov lesného hospodárstva, Zvolen. **Neprešlo jazykovú úpravu.**

Ciele súčasnej štrukturálnej politiky EÚ

Vo všeobecnosti sa prostriedky z fondov Európskej únie pre regionálny rozvoj v rámci štrukturálnej politiky v súčasnosti pridelujú na základe zaradenia jednotlivých regiónov alebo krajín podľa cieľov 1, 2 a 3.

Vysoká priorita Cieľa 1

Sem patrí pomoc zaostalým regiónom, ktorých HDP je nižšie ako 75 % priemeru EÚ. Tieto regióny sa boria s najväčšími ťažkosťami v oblasti príjmov, zamestnanosti, výrobného systému a infraštruktúry. Treba poznamenať, že ich priemerná miera nezamestnanosti je o 60 percent vyššia než je priemer v EÚ. V niektorých uvažovaných regiónoch je viac než štvrtina pracovnej sily nezamestnaná.

Dôraz sa kladie na integrovaný prístup v rozvoji štrukturálne zaostalých regiónov. Úspech úsilia v rámci partnerstva s členskými krajinami závisí od vhodnej koordinácie všetkých fondov štrukturálnej pomoci, či už z Európskeho regionálneho fondu, Európskeho poľnohospodárskeho usmerňovacieho fondu (EAGGF – Usmerňovacia sekcia), Sociálneho fondu alebo finančných nástrojov pre usmerňovanie rybolovu (FIFG).

Každý región sa posudzuje z pohľadu jeho špecifických potrieb a zároveň priorít Spoločenstva. Programy do veľkej miery zohľadňujú priority, ktoré si určili samotné regióny. Pritom sa kladie špeciálny dôraz na zlepšenie konkurencieschopnosti, ktorá

sa meria mierou tvorby a udržania nových pracovných miest, ďalej rozvojom infraštruktúry, inovácie, rozvojom malého a stredného podnikania a ľudských zdrojov.

Cieľ 2 – ekonomická a sociálna reštrukturalizácia

Cieľ 2, venovaný ekonomickej a sociálnej reštrukturalizácii obsahuje opatrenia pre regióny, zápasiace so štrukturálnymi problémami. Ide o oblasti, prechádzajúce ekonomickou zmenou (v priemysle alebo v službách), vidiecke oblasti, krízové oblasti, závislé od rybolovu alebo mestské časti s problémami. Všetky tieto oblasti zápasia s vysokou mierou nezamestnanosti alebo vyludňovaním.

Rozvoj stratégie pre ľudské zdroje – nový Cieľ 3

Rozvoj ľudských zdrojov je kľúčovým prvkom pre regióny v obidvoch Cieľoch 1 a 2 ako aj v ostatných častiach Únie. Na zmodernizovanie pracovných trhov je vynakladané úsilie v oblasti riešenia zamestnanosti v zmysle odporúčaní Amsterdamskej zmluvy. Prioritou je rast zamestnanosti, rozvoj celoživotného vzdelávania a podporovanie lokálnej zamestnanosti, vrátane územných dohovorov zamestnanosti.

Slovenská republika je zaradená v rámci štrukturálnej politiky a jej nástrojov ako územie cieľa 1 (okrem regiónu Bratislava). Toto zaradenie určuje okrem iného aj režim programovania a spôsob čerpania finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ pre rozvoj regiónov a vidieka.

Jela Tvrdoňová

Podpora rozvoja vidieka v súčasnom programovacom období

4

Podľa režimu Cieľa 1 má SR v súčasnosti prístup k rôznym zdrojom určeným pre podporu a rozvoj poľnohospodárstva a vidieka. Tieto zdroje je v zásade možné rozdeliť do štyroch skupín podľa spôsobu programovania a financovania z rôznych zložiek jedného zo štrukturálnych fondov určeného pre tento sektor, a to **Európskeho fondu poľnohospodárskeho usmernenia a záruk** (angl. European Agriculture Guidance and Guarantee Fund-EAGGF). Tento fond má dve sekcie, z ktorých každá má presné určenie a rozsah opatrení, ktoré sa ich prostredníctvom podporujú:

1. Sekcia záruk je finančným zdrojom pre:
 - Spoločnú poľnohospodársku politiku – SPP – prvý pilier. Z tejto časti sa vyplácajú priame platby farmárov, a platby za neobrábanie pôdy, cenové nástroje pre jednotlivé komodity, exportné dotácie. Pre túto časť fondu sa nezostavuje programový dokument a celý rozpočet je z prostriedkov EÚ bez spolufinancovania SR. Všetky prostriedky z tejto časti fondu sú určené farmárom. Riadiacim orgánom je ministerstvo poľnohospodárstva členskej krajiny.
 - Rozvoj vidieka – druhý pilier Spoločnej poľnohospodárskej politiky, v ktorom sa podporujú tzv. sprievodné opatrenia SPP, a to znevýhodnené

oblasti, agro-environmentálne schémy, zalesňovanie, skorý odchod farmárov do dôchodku, samozásobiteľské farmy. Prostriedky sa programujú programovým dokumentom, ktorý sa nazýva Plán rozvoja vidieka a všetky sú určené výhradne farmárom. Okrem vyššie uvedených opatrení sa v slovenskom pláne nachádzajú aj ďalšie opatrenia ako obchodné organizácie výrobcov, plnenie noriem spoločnosti, vzdelávanie a tiež pôvodné štrukturálne opatrenia pre užívateľov z kraja Bratislava a to investície do poľnohospodárskych podnikov, zlepšenie spracovania a predajnosti, lesné hospodárstvo, diverzifikácia, pozemkové úpravy.

2. Sekcia usmernenia je nástrojom štrukturálnej politiky zameranej na rozvoj vidieckych oblastí a programuje sa ako súčasť Národného rozvojového plánu v rámci Sektorového operačného plánu (SOP) pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka. V rámci SOP pre poľnohospodárstvo a vidiek sú v súčasnom programovacom období v SR podporované nasledovné opatrenia pre určenú skupinu užívateľov:

Priorita 1: Podpora produktívneho poľnohospodárstva

- Investície do poľnohospodárskych podnikov (poľnohospodári);
- Zlepšenie spracovania a predajnosti poľnohospodárskych produktov (potravinári).

Priorita 2: Podpora trvaloudržateľného rozvoja vidieka

- Trvaloudržateľné lesné hospodárstvo a rozvoj lesníctva;
- Rybné hospodárstvo;

- Podpora prispôsobenia vidieckych oblastí (pozemkové úpravy a diverzifikácia);
- Vzdelávanie;
- Technická pomoc.

Okrem hlavných programov podporovaných z fondu EAGGF, usmerňovacej sekcie, ktoré podporujú presne vymedzeného užívateľa, existuje ešte Európska iniciatíva, ktorá je tiež pokrytá z prostriedkov tohto fondu a ktorá sa nazýva program LEADER Plus. V predchádzajúcich programových obdobiach sa tento program realizoval ako Leader I (v rokoch 1992 – 1994) a Leader II (v rokoch 1995 – 1999). Objem finančných zdrojov predstavuje v súčasnosti pre LEADER Plus spoločne s tromi ďalšími EU iniciatívami 5 % z rozpočtu vyššie uvedeného fondu.

Program LEADER Plus je jediným nástrojom integrovaného rozvoja vidieka v rámci vidieckej politiky EÚ. Integrovaným sa stal preto, že finančne podporuje verejno-súkromné partnerstvá v určitom definovanom vidieckom priestore (napríklad ako naše tri mikroregióny spolu) a ich rozvojové programy. V partnerstvách sa nenachádzajú iba farmári, ale aj iné sociálne skupiny vidieka – podnikatelia v ľahkom priemysle, službách, cestovnom ruchu, predstavitelia občianskeho života, samosprávy, kultúry a pod. Všetci spolu tvoria partnerstvo a zostavia program rozvoja, ktorý môže byť podporený z programu LEADER. Partnerstvo následne nato rozhoduje, ktoré súkromné alebo verejné projekty sú v danom území financované. Tento nástroj umožňuje lepšie ako ostatné nástroje koordinovať sociálno-ekonomický rozvoj, podporuje súlad rozhodovania a investovania, zvyšuje administratívne, manažérske a programovacie schopnosti ľudí a pomáha budovať občiansku spoločnosť na vidieku.

SR nemá v súčasnosti prístup k tomuto programu, ani k opatreniu typu LEADER Plus, nakoľko Vláda SR rozhodla v období prípravy súčasného SOP poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka o presune finančných prostriedkov pôvodne určených pre tento typ opatrenia do Operačného programu Základná infraštruktúra. Iba dve ďalšie krajiny EÚ nemajú prístup k LEADER Plus – Slovinsko a Malta.

Jela Tvrdoňová

Ilustračné foto **archív VIPA**

Nový prístup k európskym politikám v programovacom období 2007 – 2013

6

„Európa musí obnoviť základňu konkurencieschopnosti, zvýšiť svoj rastový potenciál a produktivitu, posilniť sociálnu súdržnosť s hlavným dôrazom na vedomosti, inovácie a optimalizáciu ľudského kapitálu. Aby sa dosiahli tieto ciele, Únia musí mobilizovať všetky národné zdroje a zdroje Spoločenstva vrátane Kohéznej politiky.“

Závery Predsedníctva, Európska rada, marec 2005

Vyššie uvedené ciele Predsedníctva EÚ reflektujú závery a odporúčania Európskych samitov v Göteborgu a Lisabone a sú základom všetkých európskych politik pre nasledujúce programové obdobie 2007 – 2013. Zároveň obsahujú všetky kľúčové slová, ktoré sa budú vyžadovať od programových dokumentov európskych, národných, regionálnych, miestnych a samozrejme aj od realizačných projektov.

V súhrne sa preto budú podporovať tie akcie, ktoré budú orientované na:

- zvýšenie konkurencieschopnosti regiónov a odvetví;
- podporu ekonomického rastu a zamestnanosti;
- inovatívne riešenia;
- rozvoj vedomostí a celkovo ľudského potenciálu.

V oblasti implementácie (realizácie) týchto politik sa kladie dôraz na:

- zjednodušenie administratívnych postupov;
- decentralizáciu v rozhodovaní a presun kompetencií na národnú a regionálnu úroveň;
- na strategický prístup k programovaniu.

V porovnaní so súčasným programovacím obdobím bude v tom budúcom vidiecka politika samostatnou politikou, čiže nebude priamou súčasťou kohéznej politiky a bude mať samostatné riadenie vo vzťahu k spoločnej poľnohospodárskej politike. Politickým nástrojom jej podpory bude samostatný jednotný fond – Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (European Agriculture Fund for Rural Development – EAFRD).

Ďalšou zmenou oproti súčasnosti bude začlenenie Európskych iniciatív do hlavných (plošných) programových dokumentov. Napríklad iniciatíva LEADER bude stáť ako samostatná os hlavného programového dokumentu pre rozvoj vidieka. (Podrobnejšie v ďalšom článku).

Prehľad porovnania súčasných a budúcich politik EÚ a ich finančných nástrojov je v nasledujúcej tabuľke.

Jela Tvrdoňová

Porovnanie súčasných a budúcich politík EÚ a ich finančných nástrojov

2000 – 2006		2007 – 2013	
Ciele	Finančné nástroje	Ciele	Finančné nástroje
Kohézia	Kohézny fond	Kohézia	Kohézny fond
Cieľ 1	ERDF, ESF, EAGGF – obe časti, FIGG		ESF
			ERDF
Cieľ 2	ERDF a ESF, ESF	Konkurencieschopnosť – regionálna úroveň Národná úroveň – Európska stratégia zamestnanosti	ERDF, ESF
Cieľ 3			
Interreg	ERDF	Európska územná spolupráca	ERDF
Urban	ERDF	Presun do hlavných programových dok. Kohézie a Konkurencieschopnosti	ERDF a ESF
EQUAL	ESF		
LEADER plus	EAGGF	Leader v hlavnom program dok. Rozvoj vidieka. Rozvoj vidieka – samostatný fond a program dokument	EAFRD
Rozvoj vidieka	EAGGF – záruky, usmernenia, dva programové dokumenty		
SPP	EAGGF – záruky	Spoločná poľnohospodárska politika – samostatný fond	EAF
reštrukturalizácia rybárstva	FIFG	Spoločná rybárska politika – samostatný fond	EFF

Skratky:

ERDF – Európsky fond regionálneho rozvoja

ESF – Európsky sociálny fond

EAGGF – Európsky poľnohospodársky usmerňovací a záručný fond

FIFG – Finančný nástroj pre usmernenie rybolovu

EAF – Európsky poľnohospodársky fond

EAFRD – Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka

EFF (European Fisheries Fund) – Európsky fond pre rybolov

Podpora rozvoja vidieka v období 2007 – 2013

8

Podpora rozvoja vidieka sa bude realizovať prostredníctvom samostatného fondu a jedného programového dokumentu, ktorý sa bude zostavovať podľa národného rozhodnutia buď na národnej úrovni alebo regionálnej úrovni (NUTS II úroveň, čo v prípade SR je západné, stredné alebo východné Slovensko). Podmienkou zostavenia programového dokumentu sú, rovnako ako v tomto období, vybudované programové administratívne a implementačné kapacity, čo znamená, že každý program musí mať riadiaci orgán (napríklad ministerstvo na národnej úrovni, alebo samospráva na regionálnej úrovni), implementačný orgán (implementačná a platobná agentúra) a monitorovací orgán (monitorovací výbor).

Keďže tento prístup v súčasnosti v SR nie je možné realizovať, lebo samosprávne orgány sa nachádzajú na úrovni krajov, čo je úroveň NUTS III, programový dokument pre rozvoj vidieka sa bude v SR zostavovať na národnej úrovni. V tomto prípade bude riadiacim orgánom budúceho Plánu rozvoja vidieka Ministerstvo pôdohospodárstva SR, implementačnou a platobnou agentúrou Pôdohospodárska platobná agentúra a monitorovacím orgánom Monitorovací výbor pre Plán rozvoja vidieka.

Legislatívne sa bude proces programovania, implementácie, monitorovania a hodnotenia programu riadiť podľa Nariadenia Rady ES o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom

Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV). Podľa tohto nariadenia sa bude vidiecka politika formovať v súlade s vyššie uvedeným strategickým prístupom k programovaniu na európskej a národných úrovniach nasledovne:

- Po očakávanom schválení tohto nariadenia v júni 2005 Európskou radou sa pripraví a za širokej účasti sociálnych partnerov prediskutuje strategická smernica európskej vidieckej politiky. Diskusia prebehne v rámci Poradného výboru Generálneho riaditeľstva pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka v odborných pracovných skupinách a komisiách DG AGRI a s nezávislými expertmi Komisie.
- Po schválení strategickkej smernice Európskou radou a po ukončení diskusie o finančnej perspektíve (ktorá s konečnou platnosťou vyjasní rozpočtovú situáciu pre rozvoj vidieka na nasledujúcich sedem rokov) sa začnú pripravovať národné strategické plány pre rozvoj vidieka na úrovni ministerstiev poľnohospodárstva.
- Tieto budú základom pre tvorbu národných alebo regionálnych (v prípade SR len národného programu) programových dokumentov – Programov rozvoja vidieka, ktoré konkrétne stanovia, do ktorých oblastí sa nasmeruje pomoc rešpektujúc stanovené minimálne hranice finančných prostriedkov pre jednotlivé oblasti podpory.

Národný strategický plán musí vychádzať z Európskej strategickkej smernice, ktorá definuje v nadväznosti na Nariadenie nasledovné priority:

- Horizontálne/naprieč stratégiou (všetky osi): zamerané na ľudský kapitál (vedomosti, tréning, informácie a podnikateľský prístup) a na spoluúčasť istých

sociálnych skupín (napríklad ženy, mládež, starší občania) kvôli ich špecifickým úlohám, ktoré hrajú v rozvoji vidieka; zvýšenú integráciu vidieka do informačnej spoločnosti; zlepšenie riadenia vidieka (vyvážené programovanie, integrovaný prístup, integrácia regionálnych a sub-regionálnych rozvojových programov a hlavne prístupu LEADER v celkovom programovaní).

- Priority prepojené na konkurencieschopnosť (os 1): transfer vedomostí a inovácií do potravinového reťazca, zacielenie na malé a stredné podniky; určenie prioritných sektorov pre kapitálové investície, hlavne v nových členských štátoch (NČŠ).
- Priority prepojené na krajinný manažment (os 2): zachovanie prírodných zdrojov a ochrana životného prostredia na vidieku, podpora vhodného krajinného manažmentu a príspevok poľnohospodárstva a lesníctva k už dohodnutým environmentálnym stratégiám (svetovým a EÚ), hlavne vo vzťahu k biodiverzite, vodným a klimatickým zmenám.
- Priority prepojené na širší rozvoj vidieka (os 3): tvorba zamestnaneckých príležitostí v oblasti diverzifikácie a kvality života.
- Priority pre Leader (os 4): vyššie uvedené priority, ale adaptované pre miestne rozvojové stratégie a spoluprácu a programované integrovaným prístupom prostredníctvom miestnych rozvojových stratégií zostavovaných miestnymi viacsекtorovými partnerstvami.

Každý národný strategický plán obsahuje:

- a) hodnotenie hospodárskej, sociálnej a environmentálnej situácie a potenciálu rozvoja;
- b) stratégiu zvolenú pre jednotné akcie

Spoločenstva a dotknutého členského štátu, preukazujúcu súlad medzi zvolenými možnosťami a strategickými usmerneniami Spoločenstva;

- c) tematické a územné priority pre rozvoj vidieka podľa každej osi vrátane hlavných kvantifikovaných cieľov a vhodných ukazovateľov monitorovania a hodnotenia;
- d) zoznam programov rozvoja vidieka, ktorými sa vykonáva národný strategický plán a orientačné údaje o prostriedkoch pridelených z Európskeho poľnohospodárskeho fondu rozvoja vidieka na každý program.
- e) prostriedky na zabezpečenie koordinácie s ostatnými nástrojmi spoločnej poľnohospodárskej politiky s Európskym fondom regionálneho rozvoja, Európskym sociálnym fondom, Kohéznym fondom, nástrojom podpory Spoločenstva pre rybne hospodárstvo a Európskej investičnej banky.
- f) ak je to vhodné, rozpočet pre dosiahnutie konvergenčného cieľa;
- g) opis dohôd a orientačné údaje o sume vyčlenenej na zriadenie národnej vidieckej siete.

Tento strategický plán sa pripraví na základe úzkej spolupráce a konzultácie s partnermi určenými členským štátom podľa platných vnútroštátnych pravidiel a praxe vrátane príslušných regionálnych, miestnych orgánov a iných orgánov verejnej moci; hospodárskych a sociálnych partnerov; akýchkoľvek vhodných subjektov zastupujúcich občiansku spoločnosť, mimovládnych organizácií vrátane environmentálnych organizácií a subjektov zodpovedných za podporu rovnosti medzi mužmi a ženami.

Národný strategický plán sa ďalej vypracuje v úzkej spolupráci s Európskou komisiou

a bude sa vzťahovať na obdobie od 1. januára 2007 do 31. decembra 2013. Každý členský štát zašle Európskej komisii svoj národný strategický plán predtým, ako predloží svoje programy rozvoja vidieka.

Podpora rozvoja vidieka sa bude riadiť podľa následne zostaveného Programu rozvoja vidieka, ktorý musí rešpektovať základné ciele a priority politiky rozvoja vidieka EÚ a Nariadenia, ktorými sú:

- a) zlepšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva a lesného hospodárstva podporovaním reštrukturalizácie, rozvoja a inovácie;
- b) skvalitnenie životného prostredia na vidieku podporovaním manažmentu krajiny;

Ilustračné foto archív VIVA

- c) zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach a podpora diverzifikácie hospodárskej činnosti.

Ciele ustanovené v odseku 1 sa vykonávajú prostredníctvom štyroch hlavných osí, ktoré smerujú intervenciu podľa dohodnutých programových priorít. Ide o nasledovné hlavné osi a v rámci nich konkrétne opatrenia:

OS 1: ZLEPŠENIE KONKURENCIESCHOPNOSTI ODVETVIA POĽNOHOSPODÁRSTVA A LESNÉHO HOSPODÁRSTVA

Podpora zameraná na konkurencieschopnosť odvetvia poľnohospodárstva a lesného hospodárstva sa týka:

- a) opatrení zameraných na podporu znalostí a skvalitnenie ľudského potenciálu prostredníctvom:
 - odborného vzdelávania a informačných akcií vrátane šírenia vedeckých poznatkov a inovačných postupov pre osoby pôsobiace v poľnohospodárskom a potravinárskom odvetví a v odvetví lesného hospodárstva,
 - začatia činnosti mladých poľnohospodárov,
 - predčasného odchodu do dôchodku poľnohospodárov a poľnohospodárskych pracovníkov,
 - využívania poradenských služieb poľnohospodármi a majiteľmi lesov,
 - zriaďovania služieb riadenia fariem, pomocných služieb pre farmy a poradenských služieb pre farmy, ako aj poradenských služieb pre lesné hospodárstvo;
- b) opatrení zameraných na reštrukturalizáciu a rozvoj fyzického potenciálu a podporu inovácií prostredníctvom:

- modernizácie poľnohospodárskych podnikov,
 - zvyšovania hospodárskej hodnoty lesov,
 - pridávania hodnoty k poľnohospodárskym produktom a produktom lesného hospodárstva,
 - spolupráce pri vývoji nových produktov, procesov a technológií v poľnohospodárstve a potravinárskom odvetví a odvetví lesného hospodárstva,
 - skvalitňovania a rozvoja infraštruktúry súvisiacej s rozvojom a prispôbovaním poľnohospodárstva a lesného hospodárstva,
 - obnovy potenciálu poľnohospodárskej produkcie poškodenej prírodnými katastrofami a zavedením vhodných preventívnych opatrení;
- c) opatrení zameraných na zlepšenie kvality poľnohospodárskej produkcie a produktov prostredníctvom:
- pomoci poľnohospodárom pri prispôbovaní sa náročným normám založeným na právnych predpisoch EÚ,
 - podpory poľnohospodárov, ktorí sa zúčastňujú v schémach kvality potravín,
 - podpory odbytových organizácií výrobcov pri informačných a propagačných aktivitách v rámci schém kvality potravín,
 - prechodných opatrení pre Českú republiku, Estónsko, Cyprus, Lotyšsko, Litvu, Maďarsko, Maltu, Poľsko, Slovensko a Slovensko, ktoré sa týkajú podpory pre polosamozásobiteľské poľnohospodárske podniky v procese reštrukturalizácie a podpory pre zriaďovanie odbytových organizácií výrobcov.

OS 2: SKVALITŇOVANIE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA A VIDIEKA

Podpora uvedená v tejto časti sa týka:

- a) opatrení zameraných na trvalo udržateľné využívanie poľnohospodárskej pôdy prostredníctvom:
- platieb za znevýhodnené prírodné podmienky pre poľnohospodárov v horských oblastiach,
 - platieb pre poľnohospodárov v oblastiach so znevýhodnenými prírodnými podmienkami, okrem horských oblastí,
 - platieb v rámci sústavy Natura 2000 a platieb súvisiacich so smernicou 2000/60/ES,
 - agroenvironmentálnych platieb,
 - platieb za dobré životné podmienky zvierat,
 - podpory pri neproduktívnych investíciách;
- b) opatrení zameraných na trvalo udržateľné využívanie lesnej pôdy prostredníctvom:
- prvého zalesnenia poľnohospodárskej pôdy,
 - prvého zriadenia poľnohospodársko-lesníckych systémov na poľnohospodárskej pôde,
 - prvého zalesnenia nepoľnohospodárskej pôdy,
 - platieb v rámci sústavy Natura 2000,
 - lesnícko-environmentálnych platieb,
 - obnovy potenciálu lesného hospodárstva a zavedením preventívnych opatrení,
 - podpory pri neproduktívnych investíciách.

OS 3: KVALITA ŽIVOTA VO VIDIECKYCH OBLASTIACH A DIVERZIFIKÁCIA VIDIECKEHO HOSPODÁRSTVA

Podpora v tejto časti obsahuje:

- a) opatrenia na diverzifikáciu vidieckeho hospodárstva, ktoré zahŕňajú:
 - diverzifikáciu smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam,
 - podporu pre zriaďovanie a rozvoj mikropodnikov s cieľom podporiť podnikanie a rozvoj hospodárskej štruktúry,
 - podporu činností v oblasti cestovného ruchu;
- b) opatrenia na zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach, ktoré zahŕňajú:
 - základné služby pre hospodárstvo a vidiecke obyvateľstvo,
 - obnovu a rozvoj dedín,
 - zachovanie a skvalitňovanie vidieckeho dedičstva;
- c) opatrenie pre vzdelávanie a informovanie hospodárskych subjektov, ktoré pôsobia v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje os 3;
- d) opatrenie na získavanie zručností a ožiovovanie s cieľom pripraviť a vykonať stratégiu miestneho rozvoja.

OS 4: PRÍSTUP LEADER

Každý program rozvoja vidieka obsahuje:

- a) analýzu situácie z hľadiska silných a slabých stránok, zvolenú stratégiu na ich riešenie, a hodnotenie ex ante;
- b) zdôvodnenie zvolených priorít so zreteľom na strategické usmernenia EÚ a národný strategický plán, ako aj očakávaný vplyv podľa hodnotenia ex ante;
- c) informácie o osiach a opatreniach navrhovaných pre každú os a ich opis

vrátane konkrétnych overiteľných cieľov a ukazovateľov, ktoré umožňujú meranie pokroku programu, jeho účelnosti a účinnosti;

- d) plán financovania s dvoma tabuľkami: tabuľkou, ktorá uvádza celkový príspevok z Európskeho poľnohospodárskeho fondu rozvoja vidieka (EPFRV) plánovaný na každý rok, ďalej tabuľkou, v ktorej sa pre celé obdobie programovania stanoví celkový plánovaný príspevok EÚ a zodpovedajúce národné verejné prostriedky pre každú os, podiel príspevku z EPFRV pre každú os a suma vyhradená pre technickú pomoc.
- e) pre informáciu orientačné rozčlenenie počiatočných súm podľa jednotlivých opatrení z hľadiska verejných a súkromných výdavkov;
- f) tabuľku o dodatočnom národnom financovaní podľa jednotlivých osí;
- g) prvky potrebné pre posúdenie podľa pravidiel hospodárskej súťaže;
- h) informácie o doplnkovosti s opatreniami financovanými inými nástrojmi spoločnej poľnohospodárskej politiky, prostredníctvom politiky súdržnosti, ako aj nástrojom podpory Spoločenstva pre rybné hospodárstvo;
- i) informáciu o implementácii programu, jeho riadení, kontrole, systémov monitorovania a hodnotenia, zloženia monitorovacieho výboru, propagácie programu;
- j) určenie partnerov a výsledky konzultácií s partnermi.

spracovala Jela Tvrdoňová

Program LEADER v rokoch 2007 – 2013

Prístup Leader predstavuje integrovaný prístup k rozvoju vidieka orientovaný na problémy a riešenia daného územia. Poskytuje možnosť pre miestne viacsektorové partnerstvá – „miestne akčné skupiny“ riešiť problémy územia prostredníctvom zostavenia a implementácie miestnych rozvojových stratégií určených pre presne vyznačené subregionálne vidiecke územia. Tieto stratégie sa realizujú prístupom zdola nahor s rozhodovacou právomocou pre miestne akčné skupiny pri vypracovávaní a vykonávaní stratégií miestneho rozvoja vrátane výberu, realizácie a monitorovania projektov vykonávaných miestnymi subjektmi rôznych odvetví miestneho hospodárstva ale aj samosprávy a organizácií tretieho sektora pri uplatňovaní inovátnych prístupov.

Miestne akčné skupiny (MAS):

- navrhujú integrovanú stratégiu miestneho rozvoja založenú minimálne na opatreniach prvých troch osí a zodpovedajú za jej realizáciu;
- ide buď o skupinu, ktorá sa už zúčastnila iniciatívy Leader II alebo Leader+ alebo novú skupinu, ktorá zastupuje partnerov z rozličných miestnych socio-ekonomických odvetví na dotknutom území. Na úrovni rozhodovania musia byť zastúpení hospodárski a sociálni partneri, ako aj ostatní zástupcovia občianskej spoločnosti, ako napríklad poľnohospodári, vidiecke ženy, mladí ľudia a ich združenia musia tvoriť aspoň 50 % miestnej akčnej skupiny;
- musia preukázať schopnosť realizovať stratégiu rozvoja pre príslušnú oblasť.

Výber miestnych akčných skupín realizuje riadiaci orgán na základe výberu stratégií miestneho rozvoja a zároveň zabezpečí spravovanie verejných finančných prostriedkov. MAS musí vo svojej stratégii zabezpečiť dostatočné kritické množstvo ľudských, finančných a hospodárskych zdrojov na podporu jej realizácie (napr. dostatočný počet žiadateľov o prostriedky v jednotlivých prioritách a opatreniach stratégie, dostatočnú kvalitu rozhodovania v riadiacom výbore MAS a pod.)

Podpora poskytovaná v rámci osi Leader je určená pre nasledovné opatrenia:

- a) realizáciu stratégií miestneho rozvoja s cieľom dosiahnuť ciele jednej alebo viacerých z troch ostatných osí Nariadenia pre rozvoj vidieka;
- b) vykonávanie projektov spolupráce, ktorých súčasťou sú ciele Nariadenia pre rozvoj vidieka, a to projekty spolupráce medzi územiami alebo nadnárodné projekty spolupráce;
- c) prevádzka miestnej akčnej skupiny, získavanie zručností a vedomostí.

spracovala Jela Tvrdoňová

[illegible]

Budovanie kapacít rozvoja vidieka v rámci Technickej pomoci programu SAPARD

16

Jednou z hlavných činností pre plnenie poslanca Vidieckeho parlamentu je príprava vidieka na využívanie štrukturálnej podpory Európskej únie. Tento cieľ VIPA realizuje hlavne prostredníctvom svojich regionálnych štruktúr v jednotlivých krajoch. Vidiecke parlamenty Banskobystrického, Prešovského, Trenčianskeho a Žilinského kraja majú so samosprávnymi krajinami uzavreté zmluvy o spolupráci, hlavne v oblasti prípravy krajských rozvojových a programových dokumentov pre rozvoj vidieka. Táto spolupráca je najviac rozvinutá v Žilinskom kraji, kde vrcholila práce na spoločnom Akčnom pláne rozvoja vidieka.

Najväčším prínosom pre slovenský vidiek, z hľadiska jeho prípravy na budúci program LEADER v rámci novej európskej vidieckej politiky na obdobie rokov 2007 – 2013, je Technická pomoc programu SAPARD. Slovensko, ako jediná novopristupujúca členská krajina EÚ, presadilo v rámci tohto programu prípravu a budovanie kapacít rozvoja vidieka.

Príjemcom technickej pomoci je samotné Ministerstvo pôdohospodárstva (MP) SR, ktoré pripravilo tri granty – po jednom v každom NUTS II (NUTS II Západ – Nitriansky, Trnavský a Trenčiansky kraj; NUTS II Stred

– Banskobystrický a Žilinský kraj a NUTS II Východ – Košický a Prešovský kraj).

Užšie súťaže a výber dodávateľov prebiehal v decembri 2003 a januári 2004 a víťazi podpísali zmluvy s MP SR v marci 2004. Víťazmi užších súťaží sa stali regionálne Vidiecke parlamenty Trenčianskeho (projekt Trvalo udržateľný rozvoj v oblastiach s intenzívnou poľnohospodárskou produkciou pre NUTS II Západ), Banskobystrického (projekt Trvaloudržateľný rozvoj znevýhodnených vidieckych oblastí pre NUTS II Stred) a Prešovského kraja (projekt Uchovanie, obnova a rozvoj dedičstva vidieka pre NUTS II Východ), ktoré uskutočnili výber expertov na realizáciu kapacít. Výber mikroregiónov pre príjem pomoci v jednotlivých NUTS II sa uskutočnil na základe výziev a dodaných ponúk výberovými komisiami zloženými so zástupcov MP SR a príslušných samosprávnych krajov v máji 2004.

Celkom bolo na základe výberových kritérií vybraných 11 modelových území – 4 na Západnom, tri na Strednom a 4 na Východnom Slovensku, v ktorých je zapojených celkom 15 mikroregiónov: MR Dubová, Združenie mikroregiónu Teplica, MR Termál, MiR Magura – Strážov, MR Južné Sitno, MR Konkordia, MR Hontianka, MR Muránska planina, MR Rimava a Rimavica, MR Teplý Vrch, MR Makovica, MR Oľšavský a Kecerovský, MR Levočské vrchy – západ, MR Hornád.

V každom z vybraných 11 modelových území, museli mikroregióny zabezpečiť funkčnú miestnu kanceláriu a miestneho experta, ktorý má už skúsenosti s projektovaním a programovaním. Vonkajších expertov – metodikov dodali regionálne Vidiecke parlamenty. Tak vznikol tím celkom 22 expertov pre budovanie miestnych kapacít,

ktorí sa pravidelne 1x za dva mesiace stretávali na odborných seminároch za účelom vzájomnej koordinácie postupu a výmeny skúseností. Na tieto semináre boli prizývaní aj pracovníci MP SR ako aj ďalší rôzni odborníci a experti (zo Svetovej Banky, Slovenskej akadémie vied a pod.).

Tím expertov viedla a koordinovala ako aj monitoring ich činnosti zabezpečovala Jela Tvrdoňová – expertka VIPA pre LEADER. Práce v mikroregiónoch na budovaní kapacít a príprave rozvojových stratégií sa realizovali od júna 2004 do augusta 2005.

V septembri tohto roku – 27. 9. v Banskobystrickom, 29. 9. v Prešovskom a 30. 9. Trenčianskom kraji – sa uskutočnia regionálne semináre, kde sa môžu zúčastniť všetci, ktorí na vidieku a pre vidiek pracujú, aby sa bližšie mohli oboznámiť nielen s výsledkami, ale metodickým postupom budovania kapacít pre budúci program LEADER. Srdečne Vás na ne pozývame!

Peter Rusnák

program
SAPARD

MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA SR

Leader – konečne viem, čo to je (aspoň si to myslím)

17

Všetci o ňom hovoria, ale málokto naozaj vie, čo to je. Alebo som ja tá posledná, ktorá si potrebuje utrieť informácie o Leadri – a po-

môcť si k tomu napísaním tohto článku?

O Leadri som veľa počula i čítala na rôznych miestach. Dokonca som o miestnych akčných skupinách písala – ešte nevediac, že ide o Leader, v Našom vidieku 3/2004 (Vidiecke aktivity vo Fínsku). Základné princípy programu Leader opisuje Jela Tvrdoňová v článku v tomto čísle. Priami účastníci projektu Technická pomoc Sapard, o ktorom prinášame informácie v každom čísle (a v tomto aj súhrnne v príspevku Petra Rusnáka) o Leadri už veľa vedia a diskutujú o tom, aký by mal byť model Leadra na Slovensku. Lebo o tom, „aký bude Leader“, si vraj rozhodneme u nás sami. Povedal to na konferencii **Prezentácia skúseností Nemeckej spolkovej republiky s implementáciou aktivít typu Leader** v apríli v Banskej Bystrici Michael Schroers z Ministerstva rozvoja vidieka, poľnohospodárstva a ochrany spotrebiteľa Dolné Sasko: „*Rozhodnúť musíte vy sami!*“ a vo svojej prezentácii na tej istej konferencii k tomu vyzvala aj Jela Tvrdoňová: „*Spravme si vlastný – slovenský model Leadra.*“ O podobe Leadra v novom programovacom období intenzívne diskutujú

aj zástupcovia vidieckych iniciatív z krajín V4: Slovenska, Poľska, Maďarska, Českej republiky a tiež Slovinska. Naposledy sa stretli v júni v maďarskom Biatorbagy. Za Vidiecky parlament sa stretnutí zúčastňuje Jela Tvrdoňová a Valéria Szomolai Kličková.

Výbornú prezentáciu o tom, ako sa v Dolnom Sasku, v regióne Hasetal pridali k programu Leader a čo sa im odvtedy podarilo, mala tamojšia regionálna manažérka Marlies Puls na spomínanej konferencii v Banskej Bystrici v hoteli Dixon.

Ako sa to všetko začalo? Nieкто urobil v Hasetali prezentáciu Leadra II. Bol čas na zapojenie sa do Leadra +. Miestnym starostom sa zapáčila myšlienka zapojiť sa do tohto programu a čerpať peniaze na vlastné aktivity. To bolo v roku 2000. Rozhodli sa, že zaplatia regionálnu manažérku, aby pripravila proces, ktorým región musí prejsť, aby sa mohol uchádzať o zapojenie do Leadra. Po roku svoju prácu ukončila a mohli vypísať verejnú súťaž na regionálneho manažéra. Tento bol už platený spolovice z programu Leader + a spolovice z prostriedkov obcí troch okresov, ktoré sa spoločne zapojili do Leadra. Ten proces, ktorým museli prejsť predtým, ako sa dostali do Leadra, bol aj procesom spoločného plánovania.

Neboli to však starostovia, ktorí plánovali rozvoj regiónu. Ich postoj bol takýto: „*Naplánujte si, čo chcete, aby sa tu rozvíjalo a čo chcete sami realizovať. Chceme len to, aby ste nás informovali o celom procese.*“ (Hm, celkom užitočný postoj tam, kde od starostov očakávame všetko – a oni majú potom starosti so všetkým a reálne môžu stíhať možno polovicu...) A tak pod vedením regionálnej manažérky plánovali občania aktivity prednostne zamerané na rozvoj cestovného ruchu. Filozofiou plánovania však nebolo „*my chceme to a to, vy to spravte*“, ale to „*leadrovské*“: „*my spolu to spravíme*“.

Reprezentanti samosprávy, štátnej správy a rôznych inštitúcií – zväzy, združenia, komory – boli pri tom – boli neustále informovaní o každej etape procesu s cieľom získať ich odsúhlasenie, tiež boli s nimi prediskutované viaceré prvky stratégie.

Územie, o ktorom hovoríme, zahŕňa tri okresy, v ktorom sú tri úrady práce, tri zväzy pre cestovný ruch, niekoľko sto zväzov a združení. Leží v údolí rieky a má rozlohu 1 028 km². (Podmienky programu Leader boli takéto: musí ísť o prírodný priestor, homogénne územie s maximálnym počtom 100 000 obyvateľov, podľa možnosti by sa malo územie prekrývať so správnou jednotkou – okresom, ale nemalo by sa prekrývať s inými miestnymi akčnými skupinami)

A ako prebehlo plánovanie? Vyhodnotenie existujúcich analýz, regionálna konferencia s účasťou 500 ľudí, vyhodnotenie 1 500 odpovedí od účastníkov konferencie na otázky o Hasetale, oslavy, diskusie s inštitúciami, 22 stretnutí pracovných skupín – spracovanie analýzy SWOT, formulovanie cieľov. Formulovaním cieľov však proces nekončí, iba začína. Po slávnostnom založení miestnej

Zástupcovia vidieckych iniciatív z krajín V4 a Slovinska na stretnutí v Trenčianskych Tepličiach Foto: Dušan Mitický

akčnej skupiny a ďalšej slávnosti - odovzdaní koncepcie regionálneho rozvoja (pani Puls hovorí, že oslavovať treba pri každej príležitosti) mohli začať svoj program realizovať. Miestna akčná skupina je rozhodovacím orgánom, ktorý dohodne a zverejní kritériá výberu projektov a rozhoduje o rozdelení prostriedkov. V Hasetali má miestna akčná skupina 24 členov, z toho 12 reprezentuje verejný sektor a dvanásť sú občania. Do procesu rozhodovania sa prihlásilo okolo 100 projektov, z nich vybrali 24. Nepodobá sa to na mikrograntové programy, ktoré realizovali niektoré mikroregióny u nás? Určite s tým majú skúsenosť mikroregióny Pod Panským dielom, Južné Sitno, Rimava a Rimavica a ďalšie.

V rámci miestnej akčnej skupiny (LAS, resp. MAS) v Hasetali pracuje 12 pracovných skupín. Zaoberajú sa témami, spojenými s cestovným ruchom: vidiecke ženy, záhrada – kultúra, cestovný ruch, jazdenie, riečna turistika, pohostinný Hasetal, mobilita, príroda, remeslá, kultúra, dovolenkové farmy, školenie a vzdelávanie, a poslednou skupinou je rada. Pracovné skupiny sa už stretávajú sami, nepravidelne. Zvolávajú sa sami a sami sa dohodnú, čo potrebujú. Regionálna manžérka už s nimi nemusí pracovať, sú sebestační.

A princípy, ktoré je treba pri plánovaní i rozhodovaní dodržiavať? Pani Puls ich zhrnula takto:

- musíte mať regionálneho manažéra, ktorý je kvalifikovaný, uznávaný, charizmatický,
- zabezpečte primeranú účasť žien (spravidla 50%), primeranú účasť verejných činiteľov a MVO – tiež 50 %, primeranú účasť menšín a znevýhodnených skupín a tiež záujmových skupín,
- metódy musia byť všetkým jasné a všetkými akceptované a jednoznačné,
- všetci musia mať prístup k informáciám, tento proces nie je len pre vyvolených, ktorí sa náhodou dozvedeli, že sa niečo deje, je dôležité, aby všetci, čo sa chcú zúčastniť, mali šancu sa zúčastniť,
- snažte sa získať konsensus – t. j. rozhodovanie dohodou,
- pri rozhodovaní hlasovaním si dohodnite jasné pravidlá – či rozhodne jednoduchá väčšina, kvalifikovaná väčšina apod.,
- dbajte na primeranú regionálnu účasť – zastúpenie všetkých častí vášho územia,
- dohodnite si jasné pravidlá hry,
- pravidelne informujte verejnosť a médiá vhodnými spôsobmi,
- zverejnite jasné pravidlá o tom, kto a ako a za akých podmienok môže dostať prostriedky z EÚ a z programu Leader tiež, aj to, že nemôžeme dotovať všetko a kto môže prispieť,
- „kto platí, môže aj rozhodovať“,
- majte dohodnuté a zverejnené jasné kritériá výberu projektov.

Cyklistický raj Hasetal – nový produkt cestovného ruchu

V Hasetali sa rozhodli, že pripraví špeciálny produkt cestovného ruchu – Cyklistický raj. Nejde len o cyklistické trasy – také, ako majú kdekoľvek. V Hasetali poskytujú cyklistom služby navyše: keď cyklista nevládze ďalej, zavolá regionálnej manžérke, tá mu pošle auto! A keď sa niekomu bicykel pokazí, tiež... A príklady projektov, ktoré boli v regióne realizované? Nadväzujú na hlavnú myšlienku produktu regiónu a sú takéto:

- „Hasetalský bicykel“ – navrhli špeciálny dizajn miestnych bicyklov, ktoré požičávajú v požičovniach rozmiestnených v celom regióne.

- „Bicyklom po starej železničnej trati“
– od myšlienky k realizácii to trvalo dlhšie ako zvyčajne - päť rokov totiž trvalo, kým získali povolenie od železníc. Potom to už išlo ľahšie – a na špeciálne upravenej drezíne je možné bicyklovať aj po netradičnom povrchu...
- Dvadsať vidieckych žien sa rozhodlo, že budú prenajímať izby a pripraví nový produkt, o ktorý je záujem: liečenie teplou vodou.
- „Hasetalský chlieb“ – tradičný chlieb vyhlásili za regionálny produkt. Nešlo to síce s dotačnými prostriedkami EÚ, ale nez nich áno. Prihlásili ho za značku a každý podnikateľ môže požiadať o povolenie na používanie značky.

„Treba robiť malé projekty, ktoré za polroka ukončíme – vyskúšame si to a čoskoro vidíme výsledok. Ak to nevyjde, je to menšia škoda,“ zdôrazňuje pani Puls.

A odkaz na záver? Občania v Hasetali už vedia, že neplatí to staré: „*Vy musíte robiť rozvoj regiónu pre nás, lebo vy ste za to platení. My tu len bývame.*“

O tom, že sa to takto funguje, hovoria čísla – do roku 2005 sa im v regióne zdvojnásobil počet návštevníkov.

Magdaléna Bernátová

O aktivitách v Hasetali sa dozviete viac aj na nemecky hovoriacej stránke **www.hasetal.de**

Ilustračné foto **Foto: Magdaléna Bernátová**

Exkurzia po agroturistických zariadeniach

Zuzana Drímajová

Pre začínajúcich podnikateľov majú neoceniteľný význam praktické skúsenosti tých, ktorí na trhu pôsobia dlhšie. Keďže podnikatelia sa o svoje skúsenosti delia iba veľmi neradi, uvítali sme možnosť pripraviť študijnú cestu po agroturistických zariadeniach pre začínajúcich poskytovateľov ubytovania.

O zorganizovanie tejto cesty nás požiadala spoločnosť 5P, s. r. o. zo Žiaru nad Hronom. Študijná cesta sa uskutočnila v dňoch 19. a 20. mája 2005 a zúčastnilo sa jej 11 účastníkov kurzu „Turistika na vidieku a agroekoturistika“. Navštívili sme spoločne osem ubytovacích zariadení v šiestich obciach na Orave, Liptove a Čiernom Hrone. Oboznámili sme sa so širokou škálou možností a stratégií podnikania v oblasti cestovného ruchu na vidieku a odniesli si mnoho inšpirácií

Spokojní účastníci študijnej cesty po agroturistických zariadeniach **Foto: Pani Stašová**

>> Na návšteve Gazdovstva Marekov dvor v Drábsku **Foto: Pani Stašová**

a skúseností od majiteľov a prevádzkovateľov týchto zariadení. Dúfajme, že podobné exkurzie sa budú organizovať častejšie a pomôžu začínajúcim podnikateľom vystríhať sa chybám ich „starších“ kolegov.

Aby participácia fungovala – nové perspektívy, zodpovednosť a partnerstvá

Katarína Kubiňáková

Organizácia Civic Initiatives z Belehradu (Občianske iniciatívy) pod týmto názvom zorganizovala ďalšiu konferenciu Občianskej siete SVE (CEECN – Central and Eastern European Citizens Network) od 12. – 15. mája 2005. Konferencia sa konala v Belehrade. Zúčastnilo sa jej 26 organizácií a nadácií z 15 členských štátov siete, medzi nimi aj VOKA. Svoje zastúpenie malo Albánsko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvátsko, Estónsko, Gruzínsko, Maďarsko, Poľsko, Bielorusko, Rusko, Slovensko, Ukrajina a Srbsko a Čierna Hora. Okrem členských organizácií siete sa programu konferencie zúčastnili aj predstavitelia miestnych MVO, Rady Európy, Európskej banky pre obnovu

a rozvoj, ako aj delegácia zástupcov mimovládnych organizácií z USA. Z konferencie vzišli nasledujúce závery:

- posledný týždeň v septembri sa uskutoční vo všetkých členských krajinách Týždeň občianskej participácie, so spoločným logom a jednotným plagátom propagujúcim akciu,
- sieť začne intenzívne a aktívne spolupracovať s Radou Európy, snahou bude získať status konzultantskej organizácie,
- bola vyjadrená podpora neziskovým mimovládnym organizáciám v Bielorusku a tiež podporné listy budú adresované občianskym iniciatívam v Archangelskom regióne v Rusku.

Regionálna koncepcia socio-ekonomickej integrácie Rómov

Michaela Heretová

Zástupcovia VOKA sa pravidelne zúčastňujú pracovných stretnutí riadiacej skupiny k príprave regionálnej koncepcie socio-ekonomickej integrácie Rómov na obdobie 2007 – 2013. Cieľom tejto skupiny tvorenej z pracovníkov a zástupcov kľúčových subjektov štátnej správy, samosprávy, verejnej správy, organizácií pôsobiach v Banskobystrickom regióne je vypracovať spomenutý dokument a akčné plány na obdobie 12 – 24 mesiacov, ktoré budú včlenené do strategických materiálov.

V rámci pracovných stretnutí boli identifikované strategické oblasti v nadväznosti na ktoré sa vytvorili tematické pracovné

skupiny: vzdelávanie – koordinátor p. Repiský (Nadácia Škola dokorán), budovanie ľudských kapacít – koordinátor p. Zamkovský (OZ Priatelia Zeme – CEPA), zamestnanosť – koordinátor p. Repko (Krajská rozvojová agentúra), bývanie, infraštruktúra – koordinátorka p. Buksová (KÚ), vzájomné akceptovanie Rómov a majority – koordinátorka p. Hirt (Komunitná nadácia – Zdravé mesto BB), udržateľná sieť inštitucionálnych kapacít - koordinátorka p. Slobodníková (KÚ), zdravie a spôsob života – koordinátorka p. Fabianová (Regionálny úrad verejného zdravia BB), prevencia protispoločenskej činnosti – koordinátor p. Varga (KÚ), kultúra a sebauvedomovanie Rómov – koordinátor p. Kováč (Úrad splnomoc. vlády SR pre rómske komunity RS).

Vzhľadom k tomu, že proces tvorby akčných plánov je otvorený je vítaný váš záujem, osobná participácia, ako aj šírenie informácií o tomto zámere. E-mailové kontakty koordinátorov jednotlivých pracovných skupín sú k dispozícii v kancelárii VOKA.

Zmeny na postoch kariérnych poradcov

Michaela Heretová

Rodinné, osobné, pracovné a iné dôvody zapríčinili, že sa VOKA musela rozlúčiť s niektorými so svojich spolupracovníkov na postoch kariérnych poradcov. Nová kariérna poradkyňa bude pôsobiť v Banskej Štiavnici – Emília Lopusníková (lopusnikova@voka.sk). O ďalších zmenách sa dozviete v budúcom čísle.

Národné stretnutie vidieckych líderiek

Cieľ cesty: Trenčín-Kubrica, chata Odevák,
27. – 28. máj 2005

Nevadil mi ani horúci májový piatok, túžba stretnúť sa so správnymi ľuďmi bola dostatočne silná. Organizátorky stretnutia Ingrid Bernáthová z VOKA Banská Bystrica a Katarína Rajcová zo STUŽ Biele Karpaty Trenčín nám pripravili úžasnú stretnutie.

Program? Inšpirácie pre vidiecky rozvoj zo Slovenska, Poľska a Walesu. A „babinec“ mohol odštartovať (aj tentokrát, tak ako na mnohých stretnutiach, bol medzi nami muž a nie ten istý). Babynek je medzinárodná sieť vidieckych žien, ktoré sa už niekoľko rokov stretávajú na vzdelávacích a motivačných seminároch v rámci STUŽ Biele Karpaty. A Sieť vidieckych líderiek je od roku 1999 jedným z programov VOKA pre komunitný rozvoj na vidieku. Obe siete dlhodobo spolupracujú. Veľmi ma potešilo vidieť po dlhšom čase staré známe tváre, bez ktorých by to nebolo ono. Siete sa postupne obmieňajú, ale o to je to zaujímavejšie – život ide dopredu a aj nás posúva k novým veciam.

Máme čo robiť, aby sme vstrebali také množstvo informácií, ktoré nám ponúkajú organizátorky, ale aj samotné účastníčky. Dozvedáme sa, ako sa to dá, keď sa nájdú ochotné ženy urobiť niečo pre svoje okolie. Prekvapením bola Lýdia Marošiová, hodnotiteľka Sieť vidieckych líderiek VOKA a jej odborný a nezávislý pohľad na účastníčky. Hodnotila sieť veľmi vysoko. Jedným z bodov programu bola aj súťaž Vidiecka žena – líderka 2005. Mňa, ako prvú ocenenú líderku, veľmi

teší, že táto súťaž v rámci osláv Svetového dňa vidieckych žien umožňuje každý rok spoznať nové víťazky z troch kategórií.

Život vidieckych žien si málokto všima. Určite by si zaslúžili viac pozornosti. Žiť na dedine je omnoho ťažšie ako v meste. Keď spomeniem len zamestnanosť, služby, cestovanie za príležitosťami, výchova detí – deťom na dedine sa nemá kto venovať. A ženy nemajú ani peniaze a ani čas sa venovať sebe samej – aj preto majú mnohé nízke sebavedomie, strácajú praktické pracovné návyky, nemajú prístup k informáciám a často aj chuť ešte v živote niečo dokázať.

Pre tieto a mnohé iné veci si veľmi vážim každú ženu, ktorá je ochotná niečo pre seba a iných urobiť. Ženy, dajte o sebe vedieť a pripojte sa k nám! Prajem každej vidieckej žene trošku odvahy prehovoriť o sebe, aby sa svet dozvedel, koľko máme šikovných žien na vidieku.

Mária Behanovská

Stretnutie v Trenčíne-Kubrici, máj 2005

Foto: Michaela Heretová

Hodíme na ňu sieť

24

Sieť vidieckych líderiek (VOKA), Baby-nec (STUŽ – odb. Biele Karpaty) – sú vo vidieckom rozvoji menej tradičné projekty sieťovania. Približne 5 rokov sa v nich sieťovali ženy – aktívne občianky, ktoré nejakým spôsobom vstúpili do verejného života obce, regiónu. Zmyslom oboch sietí bola výmena skúseností a poznatkov s rozvíjaním obcí, posilňovanie občianskeho sebavedomia, aj tzv. dvíhanie ženského vedomia.

V máji sa v Kubrici stretla menšia skupina žien z týchto dvoch sietí na stretnutí „Učenie sa zo skúseností – najlepšie praktiky komu-

Lýdia Marošiová na stretnutí sietí v Kubrici, ako externá evaluátorka (hodnotiteľka) programu Sieť vidieckych líderiek VOKA

Foto: Michaela Heretová

nitného rozvoja na vidieku pohľadom žien – líderiek“. Pre mňa osobne išlo o ďalšiu z možností zúčastnene pozorovať ženského ducha v akcii. Ženy rozprávali o aktivitách v obciach v práci s deťmi, mládežou, starými ľuďmi; pri uchovávaní kultúrnych a ľudových tradíciách a pamiatok; pri rozvoji vidieckeho turizmu a komunitného života, a podobne. Hovorili zároveň o sebe, čo sa naučili v práci s ľuďmi, susedmi v obci, čo bolo z ich pohľadu najťažšie, aké praktiky si osvojili do ďalšej práce.

Zúčastnené ženy spomínali ako ich „sieť“ veľakrát podržala. Sieť fungovala ako zdroj inšpirácie, informácií, vitality, miesto pochopenia a povzbudení. S vážnosťou aj nadhľadom sa hovorilo o tom, ako „zlídovať“ v prvom rade svojho manžela, ako by už jedna z nich bola rozvedená keby nebola vo vyššom strednom veku, ako chceli zakaždým celú dedinu od gruntu prerobiť, keď sa vrátili zo stretnutia „siete“, ako je dôležité nenechať sa brzdiť spiatočníkmi a radšej založiť nové občianske združenie. Skupina sa na okamih vžila do príbehu jednej účastníčky o starostovej žene, ktorá odmieta spolupracovať so ženami združenými v miestnom OZ, čo má vplyv na starostove rozhodnutia. Niektorej vtedy skrsla myšlienka „hodiť na starostovu ženu sieť“. Bol by to nielen jeden zo želaných efektov „siete“, ale aj prejav ženskej solidarity a prebudeného politického inštinktu.

Lýdia Marošiová, sociologička

Vidiecka organizácia pre komunitné aktivity v Banskej Bystrici
v spolupráci

s **Občianskym združením Nádej v Uňatíne**
vyhlasujú súťaž

VIDIECKA ŽENA LÍDERKA ROKA 2005

Nominovaná môže byť žena, ktorá:

- pôsobí a žije na vidieku
- svoj voľný čas venuje aktivitám v rôznych oblastiach verejného života vo svojej komunite
 - obci, časti obce, mikroregiónu
- je neformálne uznávanou osobnosťou – „líderkou“

Kategórie, v rámci ktorých môžete nominovať:

1.	žena – aktivistka:	pôsobiaci v 3. sektore (miestna organizácia, združenie, klub)
2.	žena – politička:	pôsobiaci v miestnej politike (starostka, členka miestneho zastupiteľstva)
3.	žena – jednotlivec:	ktorá nie je registrovaná v žiadnej organizácii ale je v svojej obci aktívna ako individuálna osoba

Svoje tipy – nominácie zasielajte do 9. september 2005 na adresu:
OZ VOKA, Nám. Štefana Moyzesa č. 4, 974 01 Banská Bystrica
tel: 048 41 51 691-2, fax: 048 41 51 693, e-mail: berny@voka.sk

**Vidiecka žena roka bude oficiálne vyhlásená počas osláv
Svetového dňa vidieckej ženy
14. októbra 2005 o 14:00 hod. v Kultúrnom dome
v Uňatíne (okres Krupina), na ktoré Vás srdečne pozývame!**

Prihláška do súťaže Vidiecka žena – líderka roka 2005

Údaje o žene, ktorú nominujem do súťaže		Údaje o osobe, ktorá zasiela prihlášku	
Meno a priezvisko:		Meno a priezvisko:	
Adresa:	Telefón/e-mail	Adresa:	Telefón/e-mail
Kategória nominácie:			
Vek:	Počet detí:	Vzťah k osobe, ktorú nominujem do súťaže (rodina, sestra, kolega...):	
Povolanie:	Záľuby:		

Prečo ju navrhujem (uveďte KONKRÉTNE aktivity, v čom a ako sa angažuje, čím sa zaoberá, aké úspechy dosiahla). Vyberte len tie najpodstatnejšie, ktoré sú z Vášho pohľadu jedinečné, výnimočné a odôvodnite (napríklad: dosah na miestnu komunitu...)

Nominovaná môže byť žena, ktorá:

- pôsobí a žije na vidieku;
- svoj voľný čas venuje aktivitám v rôznych oblastiach verejného života vo svojej komunite – obci, časti obce, mikroregiónu;
- je neformálne uznávanou osobnosťou – „líderkou“.

Kategórie, v rámci ktorých môžete nominovať:

- > žena – aktivistka: pôsobiaca v 3. sektore (miestna organizácia, združenie, klub);
- > žena – politička: pôsobiaca v miestnej politike (starostka, členka miestneho zastupiteľstva);
- > žena – jednotlivec: ktorá nie je registrovaná v žiadnej organizácii ale je v svojej obci aktívna ako individuálna osoba.

Ako poznáte líderku:

- chce byť užitočná nielen svojej rodine, ale aj svojim spoluobčanom;
- svoj nepokoj mení na veci prospešné okoliu;
- aktivizuje ľudí okolo seba a spolu robia verejnoprospešné aktivity;
- je magnetom – majákom – ťahúňom pre ďalšie nespokojné povahy;
- prináša nové veci – postupy – myšlienky;
- s jej pomocou sa život komunity (obce, sídliska, regiónu...) mení k lepšiemu;
- jej aktivita posúva komunitu dopredu.

Záujem o mikropôžičky a vzdelávacie granty OZ VOKA rastie

Pravidelne informujeme čitateľov časopisu *Náš vidiek* o projekte „Služby zamestnanosti pre mladých ľudí na vidieku – profesionálne poradenstvo a mikropôžičky“ a ani toto číslo nebude výnimkou. Za posledné tri mesiace sme sa výraznejšie zamerali na existujúcich podnikateľov, ktorí prejavujú naliehavejšiu potrebu finančných prostriedkov. V júli sa uskutočnili podnikateľské kurzy v Rimavskej Sobote, Brezne a Banskej Štiavnici, ktorých cieľom je zorientovať podnikateľov v aktuálnom legislatívnom rámci podnikania a pomôcť im ujasniť si smerovanie vlastného podnikania. Vyšli sme v ústrety žiadateľom o mikropôžičky a kurzy sme prispôbili ich individuálnym potrebám. Posun nastal aj v prideľovaní vzdelávacích grantov, do uzávierky čísla sme ich pridelili sedemnásť. Tým z Vás, ktorí majú záujem o mikropôžičku, prípadne o získanie nenávratného grantu, ochotne poskytneme podrobnejšie informácie telefonicky, prípadne osobne v našej kancelárii (telefón a adresa v tiráži).

Náš pohľad na projekt by sme radi doplnili o názory podporených klientov. Preto Vám prinášame rozhovor so začínajúcou podnikateľkou **Jarmilou Cibuľovou z Banskej Štiavnice**, ktorá sa zapojila do spomínaného projektu, zúčastnila sa nášho kurzu pre začínajúcich podnikateľov a získala aj mikropôžičku.

Prečo ste začali podnikáť?

Bola som nezamestnaná. V tomto regióne je veľmi ťažké nájsť si prácu, preto som sa rozhodla skúsiť podnikáť. Som rozvedená, starám sa o dve deti. Vybrala som si predaj textilu.

V čom vám pomohol nadstavbový kurz?

Získala som na ňom naraz informácie, ktoré som sa nemala ako dozvedieť – o tom ako založiť živnosť, o vypracovaní si podnikateľského zámeru. Kurz bol jedinečný v individuálnom prístupe pri spracovávaní podnikateľského zámeru a pri orientácii ohľadne povinností voči inštitúciám ako je daňový úrad, sociálna či zdravotná poisťovňa.

V čom vám pomohla mikropôžička?

Dostala som príspevok na začatie podnikania z ÚPSVaR vo výške 75 tis. Sk a mala som aj vlastné zdroje. To však bolo na rozbehnutie podnikania málo. Časť financií pohltili úpravy priestorov a na nákup širšieho sortimentu tovaru mi nezostalo veľa prostriedkov. Potrebovala som pôžičku. Mikropôžička od organizácie VOKA bola pre mňa riešenie, veľmi mi pomohol aj trojmesačný odklad splátok.

Zuzana Drímajová

Postrehy kariérnej poradkyne

28

Realizácia projektu „Služby zamestnanosti pre mladých ľudí na vidieku – profesionálne vzdelávanie a mikropôžičky“ v okrese Rimavská Sobota odkryla dva veľké problémy, ktoré svojou pôsobnosťou ako kariérna poradkyňa dennodenne vnímam v regióne Gemer.

Náplň práce kariérnej poradkyne priamo v teréne pozostáva z každodennej snahy napomôcť nezamestnanému človeku individuálnym poradenstvom a pravidelnými konzultáciami zdefinovať možnosti, ktoré by napomohli nezamestnanému zlepšiť svoju pozíciu na trhu práce. V žiadnom prípade kariérna poradkyňa nemôže nahradiť úlohu štátu v riešení nezamestnanosti, no môže pôsobiť preventívne a znižovať riziko nezamestnanosti v regióne, alebo promptne reagovať na vzniknuté nedostatky klienta individuálne.

Na začiatku práce kariérnej poradkyne som oslovila inštitúcie a organizácie s cieľom vytvoriť dobré lokálne partnerstvá, ktoré majú pracovné skúsenosti s nezamestnanými. Medzi takéto inštitúcie patrí ÚPSVaR SR, Lokálne partnerstvo sociálnej inklúzie, Fond sociálneho rozvoja, komunitní sociálni pracovníci, mimovládne organizácie. Tu som natrafila na jeden z veľkých problémov, ktorý ohrozuje konštruktívnu pomoc nezamestnaným. Tieto miestne organizácie nespôlupracujú medzi sebou, nemajú spoločnú miestnu stratégiu riešenia nezamestnanosti v regióne. Zistila som, že musím hľadať iné cesty miestneho partnerstva, a tak som si

určila lokality a oblasti podpory. Prečo lokality? Náš región je veľký rozlohou a počtom obcí, ktorých je 107 a 3 mestá: Rimavská Sobota, Tisovec, Hnúšťa. Lokality podpory som si určila na základe úrovne spolupráce miestnych inštitúcií a združení. Najlepšiu spoluprácu som našla v obciach a mikroregiónoch.

Prečo oblasti? Náš región je veľký nielen rozlohou, ale v regióne Gemer je najvyššia nezamestnanosť na Slovensku. Oblasti podpory som si zadefinovala na základe 154 individuálnych stretnutí s dlhodobou nezamestnanými a s klientami, ktorí sa pokúšajú zlepšiť svoju pozíciu na trhu práce. Pomenovala som tri primárne prekážky zamestnania sa mladých ľudí, ktorí sú hlavná cieľová skupina v rámci projektu.

Prvá prekážka je nízka vzdelanostná úroveň nezamestnaných mladých ľudí. Druhá prekážka je absolútna neschopnosť vzdelávať sa pre vlastnú osobnostnú stimuláciu. Tretia prekážka je absencia služieb individuálneho prístupu k nezamestnanému človeku.

Svojou prácou v teréne som potvrdila potrebu poslania takýchto projektov, potrebu prítomnosti kariérneho poradcu v teréne.

Lucia Gembická

Mládež zo slovenského vidieka v Poľsku

Desať dní na poľskom vidieku strávili Janka, Kamila, Betka, Jojo, Maťa, Stano a Juraj z Lovčice-Trubína a Peťa, Jojo a Tomáš z Lutily. Mladí, ktorí v svojich obciach realizujú projekt VOKA „Mládež na vidieku“, dostali príležitosť a zúčastnili sa medzinárodného výmenného pobytu v rámci projektu podporeného cez Mládežnícky program Európskej únie „Mládež pre Európu“.

Projekt podala neformálna skupina mladých ľudí z mestečka Bisztynek, ktorých hosťami sme počas pobytu boli. Bisztynek sa nachádza v severnej časti Poľska, v regióne Mazury. Len 20 km nás delilo od ruských hraníc a práve z Ruska boli ďalší účastníci, ktorí pricestovali z Kaliningradu. Poslednú skupinu tvorila mládež z Bieloruska.

Hlavným motívom a programovou náplňou 10 dňového stretnutia štyridsiatich študentov bolo umenie a tradičné remeslá. Projekt nazvali poľskí predkladatelia „Apetit po kultúre“. Pôvodne sme mali v rámci „národných dní“ odprezentovať kultúru a históriu jednotlivých krajín s tým, že sa sústreďíme hlavne na obce a región, odkiaľ jednotliví účastníci pochádzali. Tiež sme plánovali pripraviť aspoň jedno z našich tradičných jedál. Veď sme mali so sebou skúseného kuchára – Maťa. Z obecných úradov získali Kamila a Peťa základné informácie a fotomateriál, ktoré si priniesli so sebou. Keďže som sa podobného projektu mala možnosť zúčastniť pred dvoma rokmi, do Poľska som cestovala

s veľkým očakávaním. Na programe bola aj výučba batikovania, vitrážovania, výroby šperkov z úlomkov skla, pletenie tradičných opaskov a iné.

Vedela som, že tento druh práce s mládežou je veľmi inšpiratívny a skúsenosť, s ktorou sa potom mladí vracajú domov je pre nich motivujúca aj do budúcnosti. Možnosť komunikovať v cudzom jazyku, spoznať, ako žijú ich rovesníci v iných krajinách, zistiť odlišnosti a podobnosti ich každodenného života – to sú len niektoré z dôvodov, prečo takéto aktivity považujem za užitočné. V našej skupine boli minimálne dvaja, pre ktorých cesta do Poľska bola prvou cestou do zahraničia.

Žiaľ, program neprebíhal podľa predloženého harmonogramu a pomerne veľa aktivít, ktoré sme nakoniec robili, sme šli horúcou ihlou. Je na škodu vecí, že hlavní organizátori podcenili „apetit“ našich mladých. Mládež vo veku 16 – 22 rokov potrebuje zmysluplný program, ktorý im poskytne nielen fyzický, ale aj mentálny tréning.

Našťastie, väčšina z nás – „dospeláckych lektoriek“, mala skúsenosť s podobnými akciami a tie sme v plnej miere aj využili. Úžasní boli samozrejme samotní účastníci, ktorí sa ochotne zapojili do naozaj širokej škály športových a súťažných činností. Zaujímavé bolo sledovať, ako sa navzájom dorozumievajú, vysvetľujú pravidlá hier. Využili sme aj výbornú znalosť ruštiny Zuzany, ktorá nám veľmi pomohla najmä pri tlmočení z a do ruštiny.

Z môjho hľadiska bola poučná aj diskusia v závere pobytu, ktorú iniciovala bieloruská skupina. Tu sú Zuzanine postrehy: „Hlavnou témou diskusie bolo „Mala by mládež iniciovať zmeny v štáte?“. Od uvedenej proble-

Aktivity VOKA

... 30

matiky sme sa v zanietennej diskusii dostali i k charakteristike lídra mladých. Názory účastníkov sa líšili jednoznačne podľa ich štátnej príslušnosti. Zatiaľ čo mládež z Poľska sa pridžala názoru, že lídrom mladých by mal byť vždy starší človek so skúsenosťami, protipólom boli Slováci a Bielorusi, ktorí boli presvedčení, že líder musí byť mládežník, ktorý je stotožnený s problémami mládeže, prípadne „starší kamarát“, ktorý však nepresiahne vekovú hranicu 30 rokov. Myslím, že všetci boli diskusiou nadšení, strhnúť sa nechali aj vedúce jednotlivých skupín.“

A na záver spontánne reakcie účastníkov: „No, takže ja si myslím že to bolo dosť dobré... ja len, že to fakt, ale fakt nemalo chybu. No možno takú malú by sme našli, ale my sa

zameriavame na pozitívne veci, nie? Takže vauuuu! Podľa nás s Jojom a Stanom sa to dalo prežiť!“ (Juraj, Lovčica-Trubín)

„Ja osobne si myslím, že to bola super akcia a som rada, že som sa stretla s takými ľuďmi ako boli oni. Máte pravdu, že Poliaci to po organizačnej stránke trochu nezvládli, ale ja osobne som to veľmi nepocítila. Aj napriek tomu mi bude Magda chýbať a vlastne všetci mi budú chýbať. Najviac snáď Jefim a samozrejme Vitaľ. Dúfam, že to dotiahne ďaleko, pretože má na to. (Vitaľ bol z Bieloruska a napriek svojmu veku – 16 rokov, už stihol založiť občianske združenie a je veľmi aktívny, hlavne čo sa týka snahy o zachovanie bieloruskej kultúry a jazyka. V Bielorusku je aj v súčasnosti ešte stále privilegovaná ruština, napriek tomu, že bieloruština je jedným z oficiálnych jazykov. Pozn. autorky.) Čo sa týka výletu do Varšavy, nepáčilo sa mi, že sme išli do parlamentu. Varšava je krásne mesto a má aj veľa krásnych pamiatok, takže sa dalo ísť aj niekam inam. Napriek všetkému zhrniem akciu stručne: jednoducho a úprimne – bolo super.“ (Janka, Lovčica-Trubín)

V minulom čísle ste sa dočítali o projekte Mládež na vidieku, ktorého niektorí realizátori mali možnosť cestovať do Poľska. Ja len

dúfam, že finišovaniu dobrovoľníckych aktivít, na ktoré sa mladí podujali v rámci tohto projektu, dopomohla aj ich účasť na výmennom pobyte. Želám aj ostatným mládežníkom z iných obcí, aby mali možnosť zažiť podobných 10 dní.

Ingrid Bernáthová

*Fotoreportáže z tréningov v Lutile a v Lovčici-Trubíne pod vedením
Michaely Bubelíniovej a z výmenného pobytu z Poľska*

Stručne z VIPA

32

IV. ročník Dní vidieka v NR SR bol tohto roku slávnostne otvorený 4. mája. Za NR SR ich otvoril predseda NR SR P. Hrušovský a za VIPA predseda VIPA P. Rusnák. S príhovormi vystúpili predseda Výboru NR SR pre pôdohospodárstvo M. Maxon, minister pôdohospodárstva Z. Simon, predseda Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory I. Oravec a ďalší hostia. Mottom podujatia bolo Spoločne za lepší život na vidieku, čím VIPA a jeho partneri - celoslovenské zväzy a združenia pôsobiace na vidieku – chceli vyjadriť spoločný záujem na zvyšovaní kvality života na vidieku. Ten bol zvýraznený aj spoločnou prezentáciou organizácií na výstavných paneloch a slávnostným vyhlásením kalendára Sviatkov vidieka. Hlavná časť výstavy bola venovaná práci na budovaní kapacít pre nástroj integrovaného rozvoja vidieka typu LEADER v 11 mikrорегиónoch Slovenska, financovanej z Technickej pomoci z programu SAPARD.

(ir)

*Záber zo slávnostného otvorenia Dní vidieka v NR SR. Zľava: predseda SPPK I. Oravec, predseda VIPA P. Rusnák, podpredseda VIPA L. Falán, predseda NR SR P. Hrušovský, podpredseda NR SR V. Veteška **Foto: Ivan Rončák***

Dni vidieckych komúní boli prvým podujatím v rámci kalendára Sviatkov vidieka a nadväzovali na Dni vidieka v NR SR. Vo svojich krajoch ich v polovici mája zorganizovali Vidiecky parlament Banskobystrického kraja (séria podujatí na vidieku v kraji) a Vidiecky parlament Trenčianskeho kraja (podujatia v krajskom meste Trenčín).

(ir)

1. regionálnu konferenciu LEADER v Banskobystrickom kraji zorganizoval Banskobystrický samosprávny kraj a Vidiecky parlament BB kraja 31. 5. 2005 v Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici. Jej cieľom bolo predstaviť vidieckej verejnosti a odborníkom novú vidiecku európsku politiku, prezentovať prípravu vidieckych mikrорегиónov BB kraja pre program LEADER a diskutovať o možnostiach BBSK v integrovanom rozvoji vidieka s využitím programu LEADER. Šesť desiatok účastníkov si vypočulo prezentácie M. Tuptovej (Ministerstvo pôdohospodárstva SR), J. Tvrdoňovej (expertka VIPA pre integrovaný rozvoj vidieka), P. Gajdoša (Sociologický ústav SAV) a expertov v mik-

*Výstupy projektu sledujúceho regionálnu diferenciaciu na Slovensku so zameraním na Banskobystrický kraj prezentoval na konferencii P. Gajdoš zo Sociologického ústavu Slovenskej akadémie vied **Foto: Ivan Rončák***

roregiónoch kraja, kde prebieha budovanie kapacít pre nástroj integrovaného rozvoja vidieka typu LEADER. Účastníci konferencie sa dohodli, že sa budú stretávať v štyroch regionálnych pracovných skupinách a v piatich odborných krajských sekciách, aby pripravili spoločný Plán rozvoja vidieka Banskobystrického kraja. BB VIPA rozposlal pozvánky vidieckym inštitúciám a lídrom vo svojej databáze. Do pracovných skupín v regiónoch sa prihlásilo cca 60 ľudí a do krajských viac než 50 ľudí, ktorí budú ešte doplnení odborníkmi a poslancami BBSK. Pracovné skupiny pre Plán rozvoja vidieka BB kraja začnú pracovať v septembri po 2. regionálnej konferencii LEADER, ktorá sa uskutoční 27. 9. na Teplom Vrchu.

(ir)

VIPA spustil inovovanú internetovú stránku www.vipa.sk

– hlavným cieľom zmeny štruktúry stránky bolo vytvoriť priestor pre regionálne Vidiecke parlamenty a prispôbiť stránku aktuálnym potrebám VIPA. Oproti predchádzajúcej sa na nej okrem osobitných sekcií pre regionálne VIPA nachádza napríklad zoznam a krátke anotácie kníh v knižnici VIPA.

(ir)

Zmeny v predsedníctve VIPA – členské schôdze regionálnych VIPA, ktoré prebehli v mesiacoch marec – apríl 2005 spôsobili aj zmeny zástupcov regiónov v predsedníctve VIPA. Zástupkyňou Banskobystrického kraja sa miesto A. Ciglanovej stala E. Jankovičová a B. Gerhátovej nahradila H. Valentová. Na júnovom zasadnutí P-VIPA sa členstva v predsedníctve vzdal J. Vaškeba zo Zväzu roľníkov a agropodnikateľov Slovenska (ZRAS) a nahradil ho F. Hadušovský (tiež ZRAS).

(ir)

Projekt Vzdelávanie vidieckych komunálnych facilitátorov pre projekty sociálnej súdržnosti bol ukončený v auguste tohto roku v Liptovskom Mikuláši slávnostným ceremoniálom, na ktorom úspešní absolventi dostali osvedčenia o absolvovaní kurzu a vydaním špeciálneho čísla časopisu Náš vidiek venovaného projektu. Vzdelávací projekt bol podporený zo zdrojov Európskej únie v rámci Grantovej schémy rozvoj ľudských zdrojov - Kvalita trhu práce: Podpora odborných školení a ďalšieho vzdelávania PHARE 2002/000.610-15 a jeho cieľom bolo pripraviť pre vidiecke komunity facilitátorov pre prípravu projektov sociálnej súdržnosti. Trval jeden rok – od septembra 2004 do augusta 2005.

(ir)

Osvedčenie o absolvovaní kurzu si z rúk predsedu VIPA P. Rusnáka preberá S. Bajusová z Bardejova

Foto: Ivan Rončák

Vidiecky parlament sa pripojil k výzve „Áno pre vidiecku Európu“ – výzvu iniciovali vidiecke iniciatívy a hnutia z 19 krajín združené v európskych vidieckych sieťach ELARD a PREPARE. Stalo sa tak na spoločnom stretnutí v Bruseli 13. a 14. júna 2005 s ambíciou ponúknuť riešenie patovej situácie ohľadom budúcnosti Európy po referen-

dách v Holandsku a vo Francúzsku, ktoré odmietli európsku ústavu a po neúspešnom samite Európskej rady, ktorá sa nedohodla na rozpočte EÚ na roky 2007 – 2013. Výzva zdôrazňuje potrebu integrovaného rozvoja vidieka. Tento prístup, ako sa píše vo výzve, „je priaznivý pre všetky spoločenské a ekonomické skupiny na vidieku: vidiecke komunity, farmárov, podnikateľov, environmentálne skupiny a ľudí, ktorí sú ekonomicky zviazaní s vidiekom – či už žijú na vidieku alebo v meste.“ „Ak sa Európa naozaj chce priblížiť k lisabonským cieľom, potom by mala stavať na zodpovednosti a skúsenostiach existujúcich alebo vytvárajúcich sa partnerstiev. Európa spoločne s národnými vládami musí viac investovať do integrovaného vidieckeho rozvoja“, uzatvára výzva. (ir)

Vidiecky parlament Banskobystrického kraja v rámci projektu Na vidieku pre vidiek

v spolupráci s Komunikačnými centrami v Prenčove a v Krupine, I-domami v Malých Zlievcich a Hrušove a s obecnými úradmi v Dolnej Strehovej a Pôtri otvoril Centrá celoživotného vzdelávania. Ich cieľom je poskytovať informácie a služby celoživotného vzdelávania pre občanov na vidieku. Prvou spoločnou akciou bude kurz Pracovník vo vidieckom cestovnom ruchu založený na e-learningu – využívajúci elektronické možnosti učenia. Kurz pre zamestnancov s nižším a nedokončeným vzdelaním a absolventov z regiónu Hont sa bude realizovať na jeseň. Projekt Na vidieku pre vidiek je podporený z Európskeho sociálneho fondu. (mb)

Výbor pre vzdelávanie Vidieckeho parlamentu sa stretol 28. júla v Žibritove. Dohodol sa na možnostiach a úlohách Vidieckeho parlamentu v procese prípravy

miestnych a regionálnych expertov pre program LEADER a prerokoval prípravu nového študijného odboru „Podnikanie na vidieku“, ktorý by mal byť zaradený ako experimentálna forma do štruktúry stredoškolského vzdelávania od septembra 2007. Závery zo stretnutia budú predložené Predsedníctvu Vidieckeho parlamentu. (mb)

Výbor pre vzdelávanie VIPA sa v júli stretol Žibritove pri Krupine **Foto: Magdaléna Bernátová**

Rozšírenie siete komunikačných centier VIPA

Komunikačné centrá Vidieckeho parlamentu sú dôležitými ohniskami, ktoré spájajú sieť Vidieckeho parlamentu v rámci celého Slovenska. Prvých 30 komunikačných centier vzniklo v roku 2001 v rámci programu PHARE, niektoré z nich medzičasom zanikli, ďalšie do siete vstúpili vďaka rôznym programom. Prevádzka komunikačných centier síce nie je hradená z prostriedkov VIPA, napriek tomu sa VIPA snaží podporovať ich v rámci projektov, organizuje semináre a konferencie, kde sa ich pracovníci môžu dozvedieť rôzne zaujímavé informácie, stretnúť sa a vymeniť si skúsenosti. VIPA prevádzkuje internetovú konferenciu pre pracovníkov komunikačných centier – facilitátorov rozvoja vidieka. Pretože VIPA má záujem na rozširovaní tejto siete – veď aj prostredníctvom nej je schopná formulovať potreby vidieka na Slovensku – Predsedníctvo OZ VIPA na svojom zasadnutí v júni 2005 schválilo podmienky pre vstup inštitúcií do siete VIPA, ktoré prinášame na tejto stránke. Sú zverejnené aj na www.vipa.sk.

(mb)

Podmienky pre vstup inštitúcie do siete komunikačných centier Vidieckeho parlamentu a pre udelenie štatútu Komunikačné centrum Vidieckeho parlamentu

Inštitúcia, vstupujúca do siete Komunikačných centier (KC) VIPA požiada o udelenie Štatútu KC VIPA. V žiadosti deklaruje, že:

- ona sama alebo jej zriaďovateľ je členom VIPA alebo Regionálneho VIPA (ďalej R-VIPA),

- v nej pracuje facilitátor vidieckeho rozvoja, ktorý prešiel niektorým typom vzdelávania zameraným na rozvoj vidieka, projektovanie, komunitný rozvoj apod., organizovaným VIPA, R-VIPA alebo vzdelávacou inštitúciou v sieti VIPA,
- KC má vlastný priestor, počítač a pripojenie na internet, kde facilitátor môže pracovať,
- facilitátor a KC pôsobí v oblasti vidieckeho rozvoja a sprostredkovateľ informácií v obci alebo mikroregióne.

Predsedníctvo VIPA schváli vstup do siete udelením štatútu KC VIPA, na základe ktorého **VIPA poskytuje:**

- pripojenie do internetovej konferencie kcvipa@list.changenet.sk,
- zasielanie aktuálnych informácií, informácií o grantoch a ich uzávierkach,
- zasielanie pozvánok na podujatia VIPA, resp. R-VIPA,
- možnosť člena VIPA alebo R-VIPA hlasovať na členských schôdzach a podieľať sa na aktivitách VIPA a R-VIPA,
- zasielanie časopisu *Náš vidiek* zdarma,
- právo používať značku VIPA v rozsahu vymedzenom v Štatúte,
- logo s právom na označenie sídla KC.

VIPA od členov siete KC VIPA žiada:

- aktívnu spoluprácu na vzájomnej informovanosti podľa aktuálnych požiadaviek,
- aktívne pôsobenie v území – spravidla mikroregión v oblasti distribúcie informácií získaných v sieti VIPA a v aktivizovaní verejnosti podľa vlastných možností,
- mať zabezpečenú antivírusovú ochranu na PC, ktorý bude pripojený na konferenciu,
- viditeľné označenie sídla s logom VIPA.

Zasadnutie predsedníctva VIPA

36

Okrem výjazdového zasadnutia v Bruseli sa predsedníctvo VIPA zišlo na dvoch jarných zasadnutiach - v apríli v Trenčianskych Tepliciach a v júni v Spišskej Sobote.

Apríl – Trenčianske Teplice

V apríli (8. – 9. 4.) smerovali kroky predsedníctva VIPA do Trenčianskeho kraja. Na úvod sa už poslednýkrát stretli zástupcovia VIPA s predstaviteľmi strešných organizácií pôsobiacich na vidieku. Prerokovali spolu najmä tri témy: spoločnú prezentáciu na dňoch vidieka v NR SR v máji 2005, prípravu Sviatkov vidieka 2005 (kalendár podujatí a ich spoločné logo) a spoluprácu partnerov na regionálnej úrovni po ukončení stretnutia sa na celonárodnej úrovni. Okrem týchto

otázok na stretnutí silno zarezovalo neprimerané zvyšovanie dane z nehnuteľností v niektorých obciach na Slovensku. VIPA vo svojej tlačovej správe zo zasadnutia predsedníctva vyjadril znepokojenie nad týmto krokom narušajúcim krehkú dôveru medzi verejným a podnikateľským sektorom, ktorá je predpokladom pre vytváranie funkčných rozvojových partnerstiev. Podľa VIPA „práve na partnerstve verejného a podnikateľského sektora je však založená filozofia integrovaného rozvoja vidieka, o presadenie ktorej sa Vidiecky parlament usiluje a ktorý v súčasnosti zavádza aj európska vidiecka politika v podobe programu LEADER.“

V rámci pracovnej časti svojho rokovania sa P-VIPA zaoberalo najmä závermi z členskej schôdze VIPA v Detve, prípravou Dní vidieka v NR SR a Sviatkov vidieka. D. Mitický a V. Szomolai informovali o záveroch stretnutia zástupcov vidieckych iniciatív krajín V4 a Slovinska, ktoré sa konalo 21. – 22. marca v Trenčianskych Tepliciach a bolo venované príprave týchto krajín na program LEADER. P-VIPA tiež schválilo účasť zástupcov VIPA

v monitorovacích výbo-
roch programu INTERREG
pre jednotlivé hranice.

V apríli sa predsedníctvo VIPA zišlo v Trenčianskych Tepliciach
Foto: Ivan Rončák

Jún – Spišská Sobota

Júnové (10. – 11. 6.) zasadnutie predsedníctva VIPA sa uskutočnilo v starobylej Spišskej Sobote. Na úvod oznámil svoj zámer vzdať sa členstva v P-VIPA Jozef Vaškeba a navrhol miesto seba náhradu – starostu obce Žehra a agropodnikateľa Františka Hadušovského, zastupujúceho rovnakú

organizáciu ako J. Vaškeba – Zväz roľníkov a agropodnikateľov Slovenska (ZRAS). P-VIPA túto zmenu schválilo. Ťažisko prvého dňa rokovania bolo na zhodnotení dvoch najvýznamnejších aktivít, ktoré sa uskutočnili v apríli a v máji – výjazdového zasadnutia VIPA v Bruseli a Dní vidieka v NR SR. Zatiaľ čo výjazdové zasadnutie VIPA v Bruseli bolo hodnotené takmer výlučne pozitívne, voči Dňom vidieka v NR SR sa zniesla značná kritika. Predsedníctvo sa zhodlo na potrebe inovácie tohto tradičného podujatia. Konceptiou ďalšieho ročníka sa bude predsedníctvo zaoberať už na svojom nasledujúcom zasadnutí v septembri.

Diskusia o budúcej úlohe VIPA v rozvoji vidieka na Slovensku vyústila do založenia neziskovej organizácie Vidiecka rozvojová agentúra, n.o. a poverenia pre kanceláriu P-VIPA jej registráciou.

Ďalšie zasadnutie predsedníctva VIPA sa uskutoční v septembri v Žilinskom kraji.

Ivan Rončák

Zo štatútu Vidieckej rozvojovej organizácie, n. o.:

Nezisková organizácia poskytuje všeobecne prospešné služby, a to najmä v oblasti:

1. budovania kapacity vidieckych iniciatív a mikroregionálnych združení v ich aktívnom zapojení do integrovaného rozvoja vidieka a jeho podpory z osi Leader v rámci vidieckej politiky EÚ,
2. budovania miestnych akčných skupín typu Leader a ich efektívne fungovanie vrátane budovania kapacity pre prípravu miestnych rozvojových stratégií,
3. budovania administratívnych, inštitucionálnych, monitorovacích a hodnotiacich kapacít miestnych akčných skupín ako aj iných inštitúcií zapojených do realizácie osi Leader vidieckej politiky EÚ.

...a v júni s Spišskej Sobote **Foto: Ivan Rončák**

Predstavujeme nových členov predsedníctva

38

V prvej polovici roku 2005 došlo v predsedníctve VIPA k viacerým zmenám. Preto sme nových členov predsedníctva požiadali o ich krátke predstavenie sa.

Miroslav Fabrický nahradil v predsedníctve VIPA na členskej schôdzi OZ VIPA v Detve Soňu Ludvighovú.

Som z Bratislavy, vzdelanie som získal na VŠE – Fakulta služieb a cestovného ruchu, po skončení som robil na prevádzke v známom hoteli a vedúceho rekreačného strediska v Skalici. Od roku 1981 som pracoval v Slovenskom rozhlasu ako vedúci ekonóm

a od roku 1990 ako vedúci reklamného oddelenia. Do roku 2002 som pracoval v reklame ako majiteľ reklamnej agentúry. Od roku 1995 som však súbežne pripravoval prevádzku vidieckeho CR – penziónu Horný mlyn v Dolných Orešanoch. V súčasnosti je toto zariadenie už v prevádzke. Naďalej som však v kontakte s elektronickými médiami, resp. i ostatnými, čo dáva dobrú možnosť propagácie vidieka pre všetkých členov VIPA, ale i ostatných aktivistov vidieka na jeho propagáciu. Plánujem systém postupnej propagácie všetkých mikroregiónov. Osobne taktiež plánujem v spolupráci s miestnymi aktivistami vytvoriť mikroregión zahŕňajúci obce od Častej po Smolenice.

Predsedníctvo VIPA na zábere počas návratu z výjazdového zasadnutia v Bruseli v apríli 2005. M. Fabrický v dolnom rade v strede, E. Jankovičová v hornom rade druhá zľava, H. Valenťová v strednom rade druhá sprava **Foto: Ivan Rončák**

Elena Jankovičová nahradila v predsedníctve VIPA ako zástupkyňa Banskobystrického kraja A. Ciglanovú.

Práca pre VIPA je u mňa spojená s mojou realizáciou sa v mimovládnej organizácii Cykloklub Poľana v Detve, v ktorej pracujem od roku 1999. Jej hlavným zameraním je rozvoj územia Podpoľanie prostredníctvom tvorby podmienok pre rozvoj cykloturistiky, cestovného ruchu zameraného na ponuku služieb v našom regióne, prevádzky informačného centra a poradenských služieb pre začínajúcich podnikateľov. Vďaka aktivitám a spolupráci s VIPA sa moje skúsenosti rozšírili o prácu v Komunikačnom centre, tvorbu strategických programov a plánov, tvorbu partnerstiev, tvorbu vzdelávacích programov pre vidiecke komunity. Spolupráca našich organizácií je vzájomne užitočná, v mnohých aktivitách sa dopĺňa a prispieva k rozvoju vidieka.

Helena Valentová nahradila v predsedníctve VIPA ako zástupkyňa Nitrianskeho kraja B. Gerhátovej.

Už 10 rokov som starostkou Obce Jur nad Hronom a v r. 1999 som s kolegami založila Združenie vidieckeho turizmu Hron (ZVT-Hron), spájajúce štyri obce v okrese Levice. Členkou VIPA som od r. 2001, absolvovala som školenie facilitátorov na program SAPARD. V našom mikroregióne a v obci som realizovala niekoľko projektov, posledný pod názvom Jurský park. Predsedníčkou NR VIPA som od januára 2005 a viem, že v našom kraji máme čo dobiehať voči Vám, „skôr narodeným“.

Sviatky vidieka – Dni vidieckych komunít v Čerenčanoch

Sviatky vidieka – iniciatíva Vidieckeho parlamentu v spolupráci s partnermi po celom Slovensku sláviť vidiecke profesie – sa v máji začali oslavou Dňa

vidieckych komunít v Banskobystrickom a Trenčianskom kraji. V Trenčíne sa počas celého týždňa konali odborné i zábavné podujatia prezentujúce potenciál pre rozvoj vidieka v krajskom meste. Členské organizácie Vidieckeho parlamentu Banskobystrického kraja zorganizovali rôznorodé akcie v rôznych mikroregiónoch: v Detve to bolo otvorenie cykloturistickej sezóny, v Čiernom Balogu sviatky Mikroregiónu Čierny Hron s vypravením mimoriadneho parného vlaku do Vydrovskej doliny, v Ostrej Lúke Kultúrna jar Adely Ostrolúckej, výstavka výšiviek a ručných prác v Maškovej, Podsitnianske dni hojnosti v obci Beluj, Turíčny jarmok v Slovenskej Ľupči. Ako tento deň oslávili v Čerenčanoch, píše v článku Miroslava Kubaliaková z Občianskeho združenia ozveny z Hrachova.

V sobotu 14. mája sa v Čerenčanoch stretli malí aj veľkí, mladší aj starší, z obcí našich mikroregiónov, ale aj z ostatných z okresu Rimavská Sobota. Stretli sa, aby si spoločne pripomenuli Sviatky vidieka, ktoré sa tento rok konali po prvýkrát vo viacerých regiónoch Slovenska v ten istý víkend.

V Čerenčanoch bolo už od rána cítiť vôňu guláša, počuť ľudovú hudbu a vidieť prácu ľudí, ktorí podujatie pripravili. Doobeda sa konali súťaže v šikovnosti starostov, ktorí si zmerali sily spolu so svojimi družstvami v tancovaní odzemku, plieskaní bičom, jedení halušiek, zatínaní sekery a v pití žinčice. Na trefom mieste skončilo družstvo Hrachova, druhé bolo družstvo Bottova a prvé skončilo Kružno. Kapitánom zbojníckej družiny mikroregiónu sa stal starosta obce Nižný Skálnik, ktorý už po druhýkrát zvíťazil v pití žinčice.

Počas celého dňa si každý mohol prísť na svoje. Okrem prezentácie zaujímavostí mikroregiónov si mohli návštevníci pochutnať na špecialitách tradičnej kuchyne. Pod jednou strechou sa každý mohol dozvedieť o projekte Technickej pomoci SAPARD a o Vidieckom parlamente na Slovensku. Svoje šikovné ruky prezentovali aj remeselníci svojimi výrobkami – rezbári, výrobky z parožia, brúsenie do skla, drôtovanie fliaš, perníky, vajíčka a drevené hračky. Na svoje si prišli aj priaznivci volejbalu, v ktorom si mohli počas osláv zmerať sily. Popoludnie patrilo

Veľký úspech mala aj súťaž v jedení halušiek
Foto: archiv OZ Ozveny

už tradičným pokutovým kopom – kopaniu jedenástok o putovný pohár mikroregiónu. Zaujímavosťou pre futbalových fanúšikov bol aj majstrovský prvoligový zápas žiačok a žien 1. DFC Rimavská Sobota – ŠTICH Humenné.

Po celodennom varení guláša boli ocenení aj „gulášmajstri“, ktorými sa stali účastníci z Lukovišť. Ich kuchárske umenie ohodnotila odborná porota. O bohatý kultúrny zážitok sa svojím vystúpením postaral Folklórny súbor VEPOR z Klenovca, ktorý vymenil dosky pódia za futbalový trávnik. Oslavy sviatkov vidieka boli ukončené májovou veselicoú.

Podujatie zorganizoval Mikroregión Rimava a Rimavica, Obec Čerenčany a Občianske združenie OZVENY Hrachovo v spolupráci s Vidieckym parlamentom na Slovensku. Od tohto roku sa Sviatky vidieka budú sláviť každoročne v mesiaci máj, keďže 15. mája má svetový sviatok sv. Izidor, ktorý je patrónom vidieckych komunít. Už teraz sa tešíme na stretnutie budúci rok.

Miroslava Kubaliaková
Autorka pôsobí v občianskom združení Ozveny v Hrachove

Sviatky vidieka budú v roku 2005 pokračovať celoslovenskými poľovníckymi slávnosťami – Dňami Sv. Huberta v Svätom Antone 3. – 4. septembra, súťažou furmanov a ich ťažných koní na Majstrovstvách Slovenska v obci Pavlovce v okrese Vranov nad Topľou 1. októbra a 14. októbra oslavou svetového dňa žien v Uňatíne v okrese Krupina, spojenou so slávnostným vyhlásením súťaže Vidiecka žena – líderka roka 2005.

Pozývame Vás!
(mb)

Dnes o expertoch

Jedenásť riešených území, v každom pracuje externý expert a interný expert. Príliš veľa ex na môj vkus... ale taká je zaužívaná terminológia. Ten odborník z vonku by mal byť človek so skúsenosťami s plánovaním a s miestnym, či regionálnym rozvojom a mal by byť zárukou nestranného pohľadu a nadhľadu. Pomáha miestnym obyvateľom prejsť celým procesom tvorby rozvojovej stratégie. A ten vnútorný odborník by mal byť zase miestny človek s organizačnými a komunikačnými schopnosťami, s poznáním o území a ľuďoch, ktorý stmelí miestnych aktivistov, podnikateľov a samosprávu, manažuje celý proces a stane sa oporou pre ďalší plánovací proces do budúcnosti. A z obidvoch sa stanú (stali?) najbližší kolegovia na čas dlhší ako rok.

Dvadsaťdva expertov a traja administrátori sa stretávajú každé štyri až šesť týždňov s metódičkou projektu TP SAPARD Jelou Tvrdonovou na koordinačných stretnutiach.

Stretnutia na Teplom Vrchu v máji sa na druhý deň zúčastnil minister pôdohospodárstva SR Zsolt Simon

Foto: Michaela Heretová

Prezentujeme svoju prácu za uplynulé obdobie, pripravujeme sa metodicky na ďalšiu etapu, vymieňame si skúsenosti, diskutujeme, učíme sa navzájom. Viacerí sme sa poznali už skôr. Nepoznali sme sa s internými expertmi, ale dnes sme skupina ľudí, ktorí majú veľa spoločného, nie len rozvojové stratégie typu Leader. Postupom času sme si našli čas aj na osobné spoznávanie a trochu zábavy.

Projekt sa pomaly chýli k záveru a mnohí už skonštatovali, že stretnutia nám budú chýbať a že by mohlo byť také „akokebypomaturitné“ stretnutie po roku. Zažila som to už viackrát a viem, že sa rozutekáme za novou prácou a povinnosťami a v kontakte budeme čoraz redšie. Čo sa dá robiť, taký je život. Ale určite budeme vedieť, kde máme kolegov a na koho sa obrátiť, keď bude treba. A veď – Slovensko je malé...

Michaela Heretová

Večer sme si dopriali trošku opekania a muziky

Foto: Michaela Heretová

Predsedníctvo VIPA v Bruseli

Výjazdové zasadnutie Predsedníctva Vidieckeho parlamentu v Bruseli sa uskutočnilo v dňoch 21. – 22. apríla 2005 na pozvanie Európskeho parlamentu (konkrétne prostredníctvom poslanca EP Petra Bacu). Jeho cieľom bolo prezentovať slovenský vidiek a VIPA v sídle inštitúcií EÚ v Bruseli a diskutovať s predstaviteľmi zákonodarnej aj výkonnej moci na úrovni EÚ o politike rozvoja vidieka v podmienkach Slovenska, a to najmä v súvislosti s novopripravovanou legislatívou rozvoja vidieka na roky 2007 – 2013.

Nižšie uvádzame odborný program zasadnutia. Výjazdovému zasadnutiu VIPA v Bruseli je tiež venovaná fotopríloha v čísle.
(ir)

Spoločná fotografia predsedníctva VIPA s poslancami Európskeho parlamentu zvolenými za SR v priestoroch Stáleho zastúpenia SR pri EÚ **Foto: archív VIPA**

Z diskusie poslancov EP s predsedníctvom VIPA
Foto: archív VIPA

Program výjazdového zasadnutia Predsedníctva VIPA v Bruseli

43

Štvrtok 21. apríla 2005

Stále zastúpenie SR pri EÚ

- prijatie Marošom Šefčovičom, veľvyslancom, vedúcim Stáleho zastúpenia SR pri EÚ,
- diskusia s pracovníkmi Stáleho zastúpenia SR pri EÚ: László Florián – zástupca Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja SR, Milan Fillo – zástupca Ministerstva pôdohospodárstva SR, Ľubomír Miček – zástupca Ministerstva pôdohospodárstva SR,
- stretnutie s poslancami Európskeho parlamentu zvolenými za SR – Peter Baco (ĽS-HZDS), Edit Bauer (SMK), Milan Gaľa (SDKÚ), Sergej Kozlík (ĽS-HZDS), Vladimír Maňka (Smer – Sociálna demokracia), Miroslav Mikolášik (KDH), Zita Plešinská (SDKÚ), Peter Šťastný (SDKÚ).

Európsky parlament

- oboznámenie sa s EP ako inštitúciou, informácia o úlohe EP pri tvorbe novej politiky rozvoja vidieka EÚ na r. 2007 – 2013, prednáška na tému Mesto a vidiek – Hannes Lorenzen.

Piatok 22. apríla 2005

- stretnutie s predstaviteľmi Generálneho riaditeľstva Európskej komisie pre regionálny rozvoj – Joseph Buckley, Pavel Misiga,
- diskusia so zástupcami kontaktného miesta pre program Leader+ (Leader+ Contact Point) – Karolína Jasinska, Pedro Brosei,
- stretnutie so zástupcami Generálneho riaditeľstva Európskej komisie pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka – Jean Michael Courades, Johan Magnusson, Lukas Melka.

Cieľ cesty predsedníctva VIPA – európska štvrť v Bruseli – miesto, kde sídli väčšina dôležitých inštitúcií Európskej únie. Na zábere jedna z budov Európskeho parlamentu

Cesta sa uskutočnila na pozvanie Európskeho parlamentu a organizačne ju v Bruseli zabezpečovala asistentka poslanca EP Petra Baca Jana Mečiarová. Na snímke dáva pokyny účastníkom cesty bezprostredne po príchode do hotela

Program výjazdového zasadnutia predsedníctva VIPA začal na pôde Stáleho zastúpenia SR pri EÚ. Vedľa predsedu VIPA P. Rusnáka vľavo veľvyslanec, vedúci Stálej misie SR pri EÚ Maroš Šefčovič

Svoje skúsenosti pred predsedníctvom VIPA prezentovala aj zástupkyňa Prešovského samosprávneho kraja v Bruseli Natália Tarasovová (prvá zľava)

Členka predsedníctva VIPA J. Tvrdoňová diskutuje s M. Fillom zo Stáleho zastúpenia SR pri EÚ (vľavo) a L. Melkom z Generálneho riaditeľstva EK pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka (v strede)

Odborný program pokračoval na stálom zastúpení stretnutím s pracovníkmi misie zodpovednými za oblasti blízke rozvoju vidieka. Zľava: László Florián (zástupca Min. výstavby a reg. rozvoja SR) a zástupcovia Ministerstva pôdohospodárstva SR Milan Fillo a Ľubomír Miček

Popoludnie patrilo na Stálom zastúpení SR pri EÚ stretnutiu predsedníctva VIPA s poslancami Európskeho parlamentu zvolenými za SR. V strede v kruhu členov P-VIPA poslankyňa Edit Bauer

Poslankyňa EP Z. Pleštinská
(vľavo) a podpredsedníčka
VIPA I. Kavčáková

Zľava: poslanec EP
S. Kozlík, členka P-VIPA
M Behanovská, predsedá
Revíznej komisie VIPA
J. Turošík

Predседа VIPA
P. Rusnák v rozhovore
s poslancom EP
V. Maňkom

Zástupca VIPA
Prešovského kraja
Š. Kellner v rozhovore
s europoslancom
P. Štastným

Záver výjazdového zasadnutia P-VIPA patrilo návšteve
Leader+ Contact Point - jeho pracovník Pedro Brosei (vľavo)
s L. Melkom z Gen. riaditeľstva EK pre poľnohospodárstvo
a rozvoj vidieka

Spoločná fotografia
v Európskom parlamente

Tečúce vedro, zavlažovanie púšte...

46

Toto nie je článok o priemyselných parkoch, ani o aquaparkoch, ale myšlienky o potrebe zapájať sa.

Tečúce vedro, zavlažovanie púšte – takmer záhradnícke termíny, ktoré však nebudem používať v radách pre záhradkárov. Takto sa totiž nazývajú metódy, ktorými organizácia PLANED vo Walese (konkrétne v regióne Pembrokshire) pracuje s miestnou komunitou pri zisťovaní ich (miestneho) ekonomického potenciálu. V podstate ide o jednoduchý spôsob, akým môžu miestni aktivisti – ak zapoja tých správnych ľudí s trochu fantázie a hlavne chuťou niečo robiť, získať veľmi zaujímavé nápady, využiteľné na „prebudenie“ podnikateľského ducha. Aspoň u hŕstky miestnych, ktorí to ešte stále nevzdali a chcú niečo vo svojich komunitách realizovať.

Chcem sa len podeliť o skúsenosť, ktorú sme získali počas 4 dní v Pembrokshire. V rámci programu podporeného Národnou kanceláriou SOCRATES Bratislava sme zrealizovali tretie medzinárodné stretnutie žien – líderiek a tentokrát sa našimi hosťiteľkami stali úspešné ženy z regiónu Pembrokshire.

Myslím, že ani jednému čitateľovi nemusím vysvetľovať, čo je to akčné plánovanie a na čo sa spracováva akčný plán komunity. V Pembrokshire má PLANED viac ako 15-ročné skúsenosti s touto metódou interaktívneho plánovania. Ako sme sa dozvedeli, viaceré komunity si akčný plán pripravujú na obdobie jedného roka. Aj celkom malé

komunity s počtom ľudí do 500. Na rozdiel od mnohých našich slovenských komunit však veľmi veľa tamajších komunit jednotlivé aktivity aj zrealizuje! Všetky, podľa plánu! Niektoré z činností, ktoré si plánujú môžu byť z nášho pohľadu smiešne (viackrát som zažila posmešné úsmevy na tvárach Slovákov pri prezentovaní zahraničných lídrov o svojich úspechoch), ale aj malými krokmi sa človek posúva vpred. Páči sa mi reálny pohľad na možnosti tých, ktorí sa jednotlivé plánované úlohy zaviazali splniť. Zostavený akčný plán potom distribuujú do každej domácnosti. (Zaručí sa tým minimálne príležitosti, aby si každý, kto v danej komunite býva, mal možnosť tento dokument prečítať. V lepšom prípade sa k nemu aj vyjadri, prípadne ho doplní.) Myslím, že je to lepší spôsob spropagovania tohto dokumentu než som doteraz využívala konkrétne ja vo svojej práci. Už dávnejšie totiž pochybujem, že si akčné plány obcí (konkrétne tých, v ktorých som mala možnosť ich prípravu facilitovať) samotní obyvatelia aj čítajú. Dokonca si myslím, že ani pred, ani po ich schválení obecným zastupiteľstvom nie sú všade zverejnené na obecných tabuliach. Určite sú k dispozícii na obecnom úrade, ale úprimne povedané, kto z občanov (keď sa nezaujímajú ani o proces jeho tvorby) by prišiel na úrad s otázkou, či by mohol nazrieť do akčného plánu rozvoja obce?

Ale späť k pôvodnej téme. Jednou z metód, ktoré v Pembrokshire používajú pri spoločnom plánovaní, je aj metóda „tečúce vedro“.

V krátkosti vysvetlím: Na začiatku procesu sa prítomní zamýšľajú nad tým, z akých rôznych zdrojov prúdia do komunity (obce, mikroregiónu) financie. Potom majú možnosť hovoriť o tom, kde sa peniaze mŕňajú (súkromné aj verejné). Čo všetko miestni musia uhradiť,

čo všetko treba zaplatiť, kúpiť... Zaujímavé je zistenie, ako málo peňazí zostane v danej komunite, dokonca v regióne či v krajine. Jednoduchým cvičením, kde si spíšu prítomní svoj nákup z predošlého týždňa totiž zistia, že väčšina výdavkov končí „vo vreckách“ medzinárodných a nadnárodných spoločností. V závere tejto fázy procesu sa prítomní ešte chvíľu zamýšľajú nad tým, čo by mohli urobiť pre to, aby sa aspoň určitá časť financií zhodnotila v ich komunite, regióne. Aby sa peniaze „točili“ v danom území o niečo dlhšie. Nakoniec si vyberú 3 priority, v rámci ktorých by vedeli urobiť zmeny smerujúce k udržaniu peňazí priamo v riešenom území.

V druhej fáze je použitá metóda „zavlažovanie púšte“. Prítomní sa rozdelia do troch skupín, každá pracuje na jednej z priorít, ktoré si definovali v predchádzajúcej fáze procesu. Ak je to napríklad šetrenie financií vynaložených na energie, spracovávajú rôzne námety a myšlienky, ktoré by reálne viedli k takému šetreniu. A zamýšľajú sa naozaj nad rôznymi alternatívami: na úrovni jednotlivcov ako aj celej komunity.

Osobne si myslím, že táto metóda – podobne ako aj mnohé ďalšie, ktoré majú slúžiť na zapájanie verejnosti do plánovacích procesov je úspešná, resp. úspešnejšia tam, kde sú aktívni ľudia, ktorí napriek existujúcim ťažkostiam a situácii, v akej sa veľmi veľa vidieckych komunít nachádza, neprestávajú veriť, že jedine ich aktívnym angažovaním sa a snahou pohnúť veci dopredu sa niečo naozaj aj zmení. K lepšiemu.

Dúfam, že v rámci aktivít VOKA budem mať možnosť túto metódu využiť pri práci vo viacerých komunitách. Ale hlavne, že aj táto metóda bude jednou z možností, ako prísť

na dobré riešenia smerujúce k pozitívnym zmenám.

Je pravda, že v Pembrokeshire to majú miestni aktivisti o niečo ľahšie. Ekonomická situácia, ktorej čelíme na Slovensku v súčasnosti je z ich pohľadu už minulosťou. S podobnými problémami sa stretávali pred 10 – 15 rokmi. Nie všetko, čo funguje u nich, môže fungovať aj u nás. Samozrejme. Ale, napriek mnohým negatívnym javom, ktoré ovplyvňujú aj mňa osobne pri mojej práci na vidieku, si ešte stále myslím, že má význam a je potrebné, aby sa v každej komunite udržali „veční optimisti“, ktorí veria v silu participácie. V to, že veci sa budú meniť len vtedy, ak sa o to niekto aktívne pričíní. A keďže ide o veci, ovplyvňujúce naše každodenné životy, je potrebné, aby sme tými aktívnymi účastníkmi boli my sami.

Na záver jedna z myšlienok Michala Vašečku: „Skutočná demokracia však nemá šancu zapustiť korene tam, kde si nedostatočne dôverujú ľudia medzi sebou... ak dôverujeme, predpokladáme, že druhí sú ochotní myslieť na iných a na blaho celej komunity a že nám bezdôvodne neodopru pomoc, ak to pre nich nebude veľký problém. V skutočnosti je dôvera k druhým vo veľkej miere výsledkom psychologického mechanizmu projekcie: pokiaľ sa sám považujem za ne-sebeckého, ochotného a čestného, budem podobné tendencie očakávať aj u druhých... čím je dav pasívnejší, tým je politická konkurencia slabšia a vládnuce skupiny sa nemusia obávať straty privilégií prameniacich z ich postu.“

Ingrid Bernáthová

Ipel'ské kultúrne a turistické združenie

– štyri roky aktívnej činnosti

48

Ipel'ské kultúrne a turistické združenie bolo založené obyvateľmi obce Salka, ktorí už roky pracujú v dobrovoľníckych organizáciách a majú záujem o rozvoj obce a Dolnoipel'ského regiónu. Ako občianske združenie bolo zaregistrované v roku 2001. Hlavným dôvodom jeho vzniku bola snaha pomôcť

nášmu regiónu, ktorý sa nachádza v zložitej ekonomickej a spoločenskej situácii. Cieľom je rozvíjať vidiecky cestovný ruch a prispieť tak k zníženiu vysokej nezamestnanosti regiónu. V súlade s našimi cieľmi sme za štyri roky existencie nášho združenia zorganizovali niekoľko aktivít, s ktorými sa chceme s Vami podeliť.

Logo Ipel'ského kultúrneho a turistického združenia

Zámerom projektu Spoločnými silami za rozvoj Dolnoipel'ského mikroregiónu bolo vytvoriť základy partnerskej spolupráce piatich obcí dolného Ipľa – Salka, Malé Kosihy, Bajtava, Leľa, Chľaba. Na spoločných stretnutiach s predstaviteľmi troch sektorov – samosprávy, podnikateľskej sféry a mimovládnych organizácií sme spoločne vytvorili stratégiu rozvoja mikroregiónu. Finančné prostriedky sme získali od Nadácie Ekopolis a ETP Slovensko z programu Tvoja Zem Občania obci, grantového programu pre podporu vidieka.

Konečným výsledkom bolo založenie a registrácia Mikroregiónu Dolné Poipлие.

Ďalším dôvodom založenia nášho združenia bola ochrana a rozvoj kultúrneho dedičstva. Salka je jednou z mála obcí Ipel'ského regiónu, kde sa dodnes zachovali rôzne ľudové remeslá, ako tkanie kobercov, práce zo šúpolia, výroba košov z prútia, tradičné výšivky, kováčske práce, drevorezbárske práce, pečenie medovníkov, hrnčiarske práce. Od začiatku sme plánovali vytvoriť vhodné podmienky na prevádzkovanie pamätného domu ľudovej architektúry so stálou remeselníckou činnosťou. Za pomoci Illyésovej nadácie sa nám podarilo vhodnú budovu kúpiť a za pomoci Ministerstva financií SR, Nadácie Ekopolis a Nitrianskeho samosprávneho kraja ju opraviť, zaviesť elektrinu a dať do prevádzky. To bolo v roku 2003. Budova dnes prezentuje Dolnoipel'ský mikroregión pre návštevníkov, je miestom našich spoločných podujatí a stretnutí. V dome postavenom z hliny, ako sa kedysi stavali na južnom Slovensku, funguje aj Dielňa ľudových remesiel, ktorú sme prerobili z maštale. Dielňa je otvorená pre záujemcov z mikroregiónu i návštevníkov zo širšieho okolia, ktorí si môžu osvojiť ešte zachované remeslá od starších ľudí, ako tkanie kobercov (máme štyri tradičné tkacie stroje, na ktorých naše ženy tkajú krásne koberce), práce zo šúpolia, košíky a ozdoby z prútia, viazanie lana, ľudové výšivky, pečenie chleba vo vonkajšej peci. Pravidelne v piatok a v sobotu pečieme – aj na objednávky a pre skupiny.

Od roku 2004 organizujeme jednodňové pobyty pre skupiny žiakov, ktorým ukazujeme rôzne remeselnícke práce, spôsob bývania našich predkov, pečenie bábovky, posúchov alebo chleba vo vonkajšej peci, na detskom ihrisku pre nich pripravíme súfaže, na ohnisku si môžu opekať slaninu, či klobásu.

Od marca 2004 sme mali možnosť zamestnať v rámci projektu aktívnej činnosti 35 uchádzačov o zamestnanie a s ich pomocou sme skrášlili okolie domu. Cez zimné mesiace vyrábame metly z cirku aj z prútia, košíky a oplotenia z vrbového prútia, ženy robia koberce a rôzne úžitkové predmety zo šúpolia. Ľudový dom je otvorený denne. V roku 2004 nás navštívilo 978 osôb, mali sme 25 detských a 11 dospelých skupín.

Každoročne prvú júlovú nedeľu organizujeme Medzinárodný detský folklórny festival v amfiteátri v Salke. Detská folklórna slávnosť je prezentáciou detských folklórnych skupín pôsobiacich v hraničnej oblasti Slovenska a Maďarska. Deti sa tak učia láske k tradíciám a úcte k starším generáciám, majú možnosť vymeniť si svoje skúsenosti a nájsť nové priateľstvá.

Posledný júlový týždeň zas organizujeme Mládežnícky letný remeselnícky tábor. V rámci týždenného tábora si mládež vo veku 8 – 18 rokov osvojí základy miestnych ľudových remesiel. Každý deň sú národopisné a kultúrno-historické prednášky a večerné zábavné programy. Posledný deň robíme výstavu z vyhotovených prác pre deti i rodičov. Tábora sa zúčastňuje 80 – 90 detí.

Prvá septembrová sobota je pravidelne venovaná Ipeľským vinohradníckym slávnostiam. V Poiplí bola každoročnou tradíciou oslava vinobrania. Tak ako ostatné zvyky, aj tento postupne vymizol z kultúrnej činnosti. Naším cieľom je obnovenie vinohradníckych slávností zapájajúc obce z oboch strán štátnej hranice s rovnakými tradíciami, zvykmi aj ľudovými krojmi.

Štyri roky aktívnej práce nie je veľa, ale ani málo. Podarilo sa nám veľa z toho, čo sme si zaumienili a hlavné je, že vieme, ako a prečo budeme pokračovať. Ľudový dom potrebuje prístavbu, získavame nových návštevníkov, tí, čo už u nás boli, sa radi vracajú – táto práca sa nikdy nekončí.

Zuzana Dikáčzová

Autorka je predsedníčka Ipeľského kultúrneho a turistického združenia

Ľudový dom v Salke Foto: Archív Ipeľského kultúrneho a turistického združenia

Zuzana Dikáčzová sa inšpiruje technikou hontianskeho košíkárstva v rodinnom múzeu v obci Hrušov Foto: Magdaléna Bernátová

O ľuďoch s ľuďmi

50

...ale častejšie sa asi stretávame so známym „o nás bez nás“, a to aj na miestnej úrovni, v malých obciach, kde by nemal byť veľký problém stretnúť sa s občanmi a spoločne naplánovať aktivitu, projekt, stavbu, nejaké riešenie tak, aby vyhovovalo predstavám väčšiny.

O tom, že sa darí spoločne plánovať a realizovať aj na úrovni väčších miest, sme sa presvedčili počas študijnej cesty na Morave. Organizáciu VOKA oslovilo Centrum pro komunitní práci (CpKP) z Píseva a my sme prijali pozvanie, tak ako aj ďalšie organizácie z Maďarska a Poľska.

CpKP organizuje národnú súťaž Cena za podporu miestnej demokracie – O ľuďoch s ľuďmi, kde zástupcovia verejnej správy súťažia o najlepší proces zapojenia verejnosti do rozvoja obcí, miest a krajov. Súťaž mala

Zoznamovací večer – neformálne na bowlingu

Foto: Michaela Heretová

už tri ročníky a jej úspech a popularita sa zväčšujú. Partnermi súťaže sú Ministerstvo vnútra ČR, Ministerstvo životného prostredia ČR, týždeňík Verejná správa a zaujímaví sponzori.

Organizátori z CpKP sa chceli podeliť s nami o úspechy z tohto zaujímavého projektu a zároveň majú ambíciu rozšíriť súťaž do krajín Vyšehradskej štvorky a udeľovať tak aj medzinárodnú cenu.

Počas štyroch dní sme sa dozvedeli mnoho zaujímavého, stretli sa s miestnymi aktivistami, videli sme víťazné projekty predchádzajúcich ročníkov, ktoré boli realizované na Morave. Medzi najzaujímavejšie patrili **Detský parlament Vsetín** (mesto Vsetín má 30 tisíc obyvateľov a ročne rozdelí na verejnopríspešné projekty zo svojho rozpočtu 3,5 milióna korún – ako sme sa dozvedeli, tieto peniaze sú z pokút) a **Centrálny park Južné Svahy v Zlíne** (magistrát mesta Zlín mal tieto dôvody pre zapojenie verejnosti: verejnosť môže včas definovať svoje potreby; vďaka sociálnej, profesijnej a vekovej pestrosti obyvateľov sa dá získať komplexný pohľad na danú problematiku; obyvatelia lokality detailne poznajú prostredie a sociálne väzby; peredchádzanie prípadným konfliktom pri realizácii projektu. Ciele mal dva: Projekt ušitý na mieru budúcim užívateľom a podporiť vzťah a záujem o územie, v ktorom žijú). V obidvoch projektoch rozhodovali a rozhodujú o svojich záležitostiach ľudia, ktorých sa to priamo týka – malí alebo veľkí – na tom nezáleží. Dnešok a zajtrajšok už majú vo svojich rukách.

Myšlienka a charakter súťaže sa nám zapáčili. Či sa súťaž podarí uskutočniť v Poľsku a v Maďarsku, zatiaľ nevieme. Ale na Slovensku by ju naša organizácia – VOKA rada reali-

zovala, a to už na budúci rok. Preto už dnes hľadáme partnerov a sponzorov súťaže. Veríme, že čoskoro sa dočítate viac.

Michaela Heretová

51

Svoj projekt Detský parlament nám predstavili jeho členovia

Foto: Michaela Heretová

Pohľad na na sídlisko Južné Svahy, kde si jeho občania budujú park. Záber je z najvyššej budovy v meste, kde mala sídlo Bafova spoločnosť, dnes je tu zriadené múzeum. V popredí je bývalá Bafova obuvnícka továreň, kde sa mesto Zlín chystá zriadit pamiatkovú zónu

Foto: Michaela Heretová

Značka Natura 2000 Poľana

52

Regionálne environmentálne centrum (REC) Slovensko v spolupráci s Cykloklubom Poľana realizovali časť projektu „Sústava Natura 2000 – ľudia prírode, príroda ľuďom“ v Podpoľaní. Vo vybratom území sa realizovali aktivity, ktorých výstupom bolo pilotné udelenie značky Natura 2000 Poľana pre výrobky a služby spĺňajúce niekoľko kritérií.

Jednými z hlavných kritérií boli pôvod výroby alebo služby z územia Natura 2000, vplyv produktu na zložky životného prostredia a vplyv produktu na zdravie ľudí a bezpečné používanie.

Miestna pracovná skupina vytipovala producentov, výrobky, služby z územia Natura 2000 Poľana, ktoré prešli hodnotením a po diskusiách s národnou skupinou boli vybraté tri produkty, ktoré boli ocenené. Slávnostné odovzdávanie certifikátov NATURA 2000 Poľana sa uskutočnilo v rámci Folklórnych slávností pod Poľanou v Detve.

Elena Jankovičová

Autorka je riaditeľka Komunikačného centra Detva, n. o.

Certifikát oprávňujúci používať značku Natura 2000 Poľana preberá riaditeľka podniku Semenoles Liptovský Hrádok Ing. Katarína Chválková
Foto: Zuzana Hudeková, REC Slovensko

A v rovnakej situácii riaditeľka Komunikačného centra Detva, n. o. Ing. Elena Jankovičová
Foto: Zuzana Hudeková, REC Slovensko

Ocenené výrobky a služby:

- Semeno Smrekovca opadavého, Semenoles Liptovský Hrádok,
- Vulkán Poľana, produkt vidieckej turistiky, Komunikačné centrum Detva, n. o.,
- Liečivé rastliny, Jupiter Asociácia slovenských národov, občianske združenie Hriňová.

Ekosúťaž

V súčasnosti žijeme vo svete, keď problémy životného prostredia sú stále vypuklejšie. Mladá generácia si neuvedomuje dôsledky znečisťovania. Preto prioritnou úlohou spoločnosti by mala byť výchova detí a mládeže k environmentálnemu citeniu.

Základná škola v Polomke (patrí do medzinárodnej siete škôl podporujúcich zdravie) sa snaží rôznymi formami svojich žiakov vychovávať v tomto duchu. Jednou z takých foriem je organizovanie „EKOSÚŤAŽE“ v spolupráci s občianskym združením TREND. V tomto školskom roku sme zorganizovali už 9. ročník tejto súťaže, ktorá sa niesla pod názvom ODPAD OKOLO NÁS.

Poslaním a cieľom súťaže bolo, aby sa žiaci našej školy, ale aj okolitých škôl zamysleli nad ekologickými problémami v okolí, ale hlavne nad problematikou odpadu. Prečo práve odpad? Odpad je všade okolo nás. Stretávame sa s ním na každom kroku – doma, v škole, v obci, vo voľnej prírode. Sme jeho tvorcami, chodíme okolo neho. Je nám ľahostajný, alebo sa zamýšľame čo s ním ďalej?

Aj naďalej má Ekosúťaž podnietiť rozvoj tvorivej činnosti detí v oblasti environmentálnej výchovy, ich nápaditosť, fantáziu. Hľadať originálne tvorivé postupy pri riešení ekologických problémov spojených s odpadom. Súťaž sa konala v štyroch kategóriách a v troch vekových kategóriách.: **1. literárna tvorba** – poézia, próza, **2. výtvarná tvorba**, **3. hudobná tvorba** – pieseň, skladba, **4. ekonápad** – môj návrh na triedenie odpadu, recykláciu v našej obci.

Do súťaže sa v tomto roku zapojili len štyri školy (v roku 2004 bola celoslovenská účasť). Najväčšie zastúpenie mali výtvarné práce trojrozmerné, kde sme mohli obdivovať fantáziu detí pri spracovaní a využití odpadového materiálu. Zaujímavá bola aj literárna tvorba a obdiv zožala pieseň, ktorú zložili žiaci z Pohorelej.

Veríme, že v budúcnosti sa do súťaže zapoja viac škôl. Hoci v súčasnosti sa organizuje veľa súťaží, ale environmentálna výchova by nemala byť podceňovaná.

*RNDr. M. Sviteková,
riaditeľka ZŠ v Polomke*

*Odvzdávanie cien a jedna z víťazných prác –
Snečnice z odpadového papiera Foto: M. Sviteková*

Pomôžme si navzájom!

54

Na základe pozitívnych skúseností s ľuďmi, ktorí majú fyzický hendikep a ktorí u nás v Združení mikroregiónu SVORNOSŤ pracovali na verejnoprospešných prácach v predchádzajúcich rokoch sa v spolupráci so starostkou obce Chrabrany Darinou Gerhátovou zrodila myšlienka zriadenia chránenej dielne pre zdravotne postihnutých občanov a zároveň projektu, ktorý by pomohol zvýšiť možnosti integrácie tejto sociálnej skupiny a ich zaradenia do pracovného a spoločenského života.

V januári 2004 obec Chrabrany zriadila chránenú dielňu a v marci sme začali realizovať projekt podporený Veľvyslanectvom Holandského kráľovstva v SR pod názvom „Pomôžme si navzájom“, ktorého hlavným zámerom bolo aktivizovať a motivovať občanov so zdravotným postihnutím, pomôcť im riešiť ich nepriaznivú situáciu a tým eliminovať ich sociálnu izoláciu.

V prvej etape projektu sa najprv uskutočnila séria seminárov a tréningov zameraných na možnosti zapojenia cieľovej skupiny do pracovného procesu a taktiež komunikačné a prezentačné zručnosti. Potom vybraní účastníci absolvovali kurz PC na tému zvládnutia základných operácií s prácou grafického editoru, kurz šitia a následne 4-mesačnú odbornú prax v chránenej dielni. Tu sa venovali príprave vlastných grafických návrhov, ktoré neskôr premietli do hotových prezentačných výrobkov ako plátenné tašky, obrusy, prestierania a pod. Ich šikovné ruky nám pomohli ušiť krásne nové ľudové

kroje pre dievčatá a chlapcov zo ZŠ a MŠ v Chrabranoch. Tie boli súčasťou projektu „Po stopách tradícií našich otcov a materí“, ktorý podporila Nadácia pre deti Slovenska.

Zámer, ktorý sme na začiatku projektu mali, sa nám podaril. Zo 6 nezamestnaných žien po skončení projektu 2 našli zamestnanie a chránená dielňa doteraz poskytuje svoje služby širokému okoliu, čo nás veľmi teší.

Ing. Barbora Gerhátovej

Autorka pôsobí v Združení mikroregiónu SVORNOSŤ

Účastníci kurzu PC Foto: Branislav Gerhát

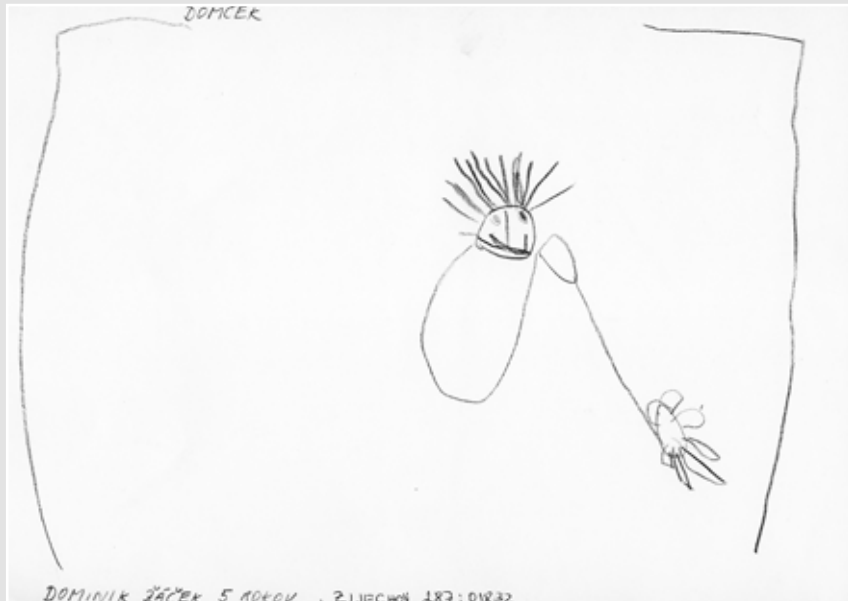
Vyhodnotenie výtvarnej súťaže pre deti

V minulom čísle sme vyhlásili detskú výtvarnú súťaž na tému **Ako spoločne oslavujete vo vašej dedine alebo mestečku**. Na našu adresu prišli naozaj pekné a zaujímavé práce. Do výtvarnej súťaže sa zapojilo 12 detí z obce Zliechov. Musíme priznať, že vybrať tie najlepšie vôbec nebolo ľahké, no nakoniec sme sa rozhodli, že víťazmi sa stanú:

55

1. kategória (do 6 rokov)	bola iba 1 práca, napriek tomu Dominik Žáček, 5 r. dostáva od nás cenu.
2. kategória (od 7 do 10 rokov)	1. miesto – Dominika Kašiarová, 10 r. , 2. miesto – Lucia Toráňová, 10 r. , 3. miesto – Anička Zábojníková, 10 r.
3. kategória (od 11 do 15 rokov)	1. miesto – Lukáš Miakiš, 11 r. , 2. miesto – Dominika Toráňová, 13 r. , 3. miesto – Zuzana Bieliková, 14 r.

Víťazi budú odmenení tričkom s originálnou potlačou, ktoré zašleme poštou. Gratulujeme!
Viki Furáková

Dominik Žáček, 5 r., 1. cena v 1. kategórii

Dominika Kariašová, 10 r., 1. miesto v 2. kategórii

Lucia Toráňová, 10 r., 2. miesto v 2. kategórii

Anička Zábojníková, 10 r., 3. miesto v 2. kategórii

Dominika Toráňová, 13 r., 2. miesto v 3. kategórii

Zuzana Bielíková, 14 r., 3. miesto v 3. kategórii

Vysvetľovníček ozrejmuje niektoré pojmy použité v úvodnej časti čísla, ktorá sa venuje návrhu novej vidieckej politiky.

58

Integrovaný prístup – spôsob realizácie nejakej politiky, ktorý vníma adresáta politiky (napr. mikroregión) ako celok. Zohľadňuje tak všetky jeho aktivity a potreby – environmentálne, sociálne, ekonomické, kultúrne. Tým sa zásadne líši od sektorových politik, ktoré riešia len veľmi špecifický problém (napr. nezamestnanosť) bez väzby na iné navzájom súvisiace problémy (napr. doprava).

Štrukturálne zaostané regióny – oblasti, ktoré boli charakteristické prítomnosťou jednej dominantnej ekonomickej aktivity. Po jej zániku sa tieto regióny ocitli v ťažkej kríze, pretože nedokázali prispôbiť štruktúru pracovnej sily novým podmienkam. Typickým príkladom sú bývalé banské oblasti.

Konvergenčný cieľ – cieľ, ktorý chce EÚ svojou štrukturálnou politikou dosiahnuť. V prípade regiónov, ktoré spadajú pod Cieľ 1 európskej regionálnej politiky, je to výkonnosť ekonomiky na úrovni 75 percent priemeru EÚ v ukazovateli HDP na obyvateľa meranom v parite kúpnej sily.

Programovanie – jeden zo základných princípov regionálnej politiky EÚ. Každá politika sa opiera o **programové dokumenty**, ktoré vznikajú na jednotlivých programovacích úrovniach (v prípade SR je touto úrovňou celé Slovensko okrem Bratislavského kraja, ktorý má vlastný dokument). Programové dokumenty sa prijímajú na **programové obdobia**. V ostatnom čase sa ich dĺžka ustálila na 7 rokoch – to súčasne trvá od roku 2000 do roku 2006, nasledujúce bude prebiehať v rokoch 2007 – 2013.

Program rozvoja vidieka – názov programového dokumentu pre oblasť rozvoja vidieka na r. 2007 – 2013. Pripraviť svoje národné programy rozvoja vidieka je povinnosťou vlád členských krajín EÚ. Budú podľa neho financované tzv. sprievodné opatrenia v rámci II. piliera Spoločnej poľnohospodárskej politiky – sú to zdroje pre farmárov, ale na aktivity, ktoré priamo nesúvisia s poľnohospodárskou produkciou.

Doplňkovosť – ďalší zo základných princípov regionálnej politiky EÚ. Hovorí o tom, že verejné zdroje z EÚ môžu byť pri financovaní projektov len doplnkovými zdrojmi k iným (súkromným alebo verejným, ale z rozpočtu členskej krajiny).

Finančný výhľad (alebo aj finančná perspektíva) – úzko súvisí s predchádzajúcim pojmom. Je to vlastne rozpočtový rámec na dané programovacie obdobie. Stanoví sa v ňom spôsob naplňovania príjmov rozpočtu EÚ a rozdelenie jeho výdavkov medzi jednotlivé rozpočtové kapitoly (poľnohospodárstvo, regionálna politika, zahraničné aktivity, administratívne výdavky inštitúcií EÚ a pod.) na celé obdobie. Tento dôležitý dokument prijíma najvyšší politický orgán EÚ Európska rada. Tá sa stretáva na úrovni predsedov vlád a hláv členských štátov zvyčajne 3 – 4 krát ročne na tzv. **samitoch**.

Alokácia – rozdelenie financií na jednotlivé skupiny. Na opatrenie 1.1 je alokovaných 100 mil. EUR = na opatrenie 1.1. je určených 100 mil. EUR.

Intervencia – v špecifických prípadoch má viacero mierne odlišných významov, vždy však označuje zásah verejnej moci do spoločnosti alebo ekonomiky.

Sociálni partneri – partnerstvo je jedným z hlavných princípov európskych politík. Každá vzniká v spolupráci verejných autorít a sociálno-ekonomických partnerov. Cieľom tohto princípu je zosúladiť vládne politiky s potrebami a záujmami subjektov, pre ktoré bude daná politika určená. V oblasti poľnohospodárstva a rozvoja vidieka sú partnermi Ministerstva pôdohospodárstva SR celoslovenské združenia farmárov, agropodnikateľov, ale napríklad aj Vidiecky parlament.

Ivan Rončák

Bodka za číslom

Nejde o to, ísť hlavou proti múru, ale skôr o to, nájsť očami dvere.
Siemens

Verejná diskusia k novej politike rozvoja vidieka

Práve teraz je ten čas, keď sa tvorí nová politika rozvoja vidieka na roky 2007 – 2013.

Vidiecky parlament chce, aby ste sa k nej mali možnosť vyjadriť vy, ktorí na vidieku žijete. Preto otvárame verejnú diskusiu, ktorá bude prebiehať na viacerých miestach:

- na minimálne desiatich stretnutiach vo všetkých krajoch SR v septembri a októbri 2005 – o termínoch sa informujte na www.vipa.sk alebo v kancelárii VIPA,
- prostredníctvom diskusie na www.vipa.sk,
- zaslaním Vašich názorov poštou alebo mailom do kancelárie VIPA.

Výsledky verejnej diskusie VIPA spracuje a bude presadzovať tak, aby sa dostali do príslušných programových dokumentov.

Otázky na zamyslenie pre vás

Aké máte Vy skúsenosti s politikou rozvoja vidieka u vás – vo vašej dedine, vo vašom mestečku, mikroregióne? • Myslíte si, že na vidiek plynú v súčasnosti dostatok finančných prostriedkov z fondov EÚ? • Myslíte si, že vidiek je dostatočne pripravený na využívanie podpory zo štrukturálnej pomoci EÚ? • Považujete integrovaný rozvoj vidieka za vhodný nástroj pre vidiek? • Ak áno, v čom? • Aká by mala byť podľa vás politika rozvoja vidieka na roky 2007 – 2013? • Čo by mala zohľadňovať? Aké by mala mať priority?

Dajte nám vedieť Vaše skúsenosti, názory, či návrhy na novú vidiecku politiku 2007 – 2013. Pošlite ich prostredníctvom elektronickej pošty na vipa@vipa.sk, alebo poštou na adresu kancelárie VIPA uvedenú v tiráži. **Troch vyžrebovaných autorov odmeníme peknými suvenírmi s logom VIPA.**

Nám. Š. Moyzesa 4,
974 01 Banská Bystrica
tel.: 048/415 16 91,
fax: 048/415 16 93
e-mail: voka@voka.sk

VIDIECKY
PARLAMENT
NA
SLOVENSKU

Námestie SNP 7,
974 01 Banská Bystrica
tel.: 048/415 20 22,
mob.: 0905/55 89 29
e-mail: vipa@vipa.sk

Vilaz vývarnej súťaže pre deti **Lukáš Miakis, 11 r.**, 1. miesto v 3. kategórii

Adresát:

.....